

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวความคิด หลักการ และผลงานวิจัยของ นักการศึกษาหลายท่าน ซึ่งมีรายละเอียดที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
2. นโยบายและรูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
3. โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
4. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 4-24) ได้กำหนดนโยบาย แนวทางการบริหาร จัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ภายใต้การบริหารจัดการแบบองค์รวม ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (All For Education) โดยการกระจายอำนาจให้หน่วยงานในระดับพื้นที่มีอิสระในการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินการ ที่สอดคล้องกับสภาพข้อจำกัด

เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพ นักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร จึงกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน ดังนี้

1. รูปแบบศูนย์โรงเรียน

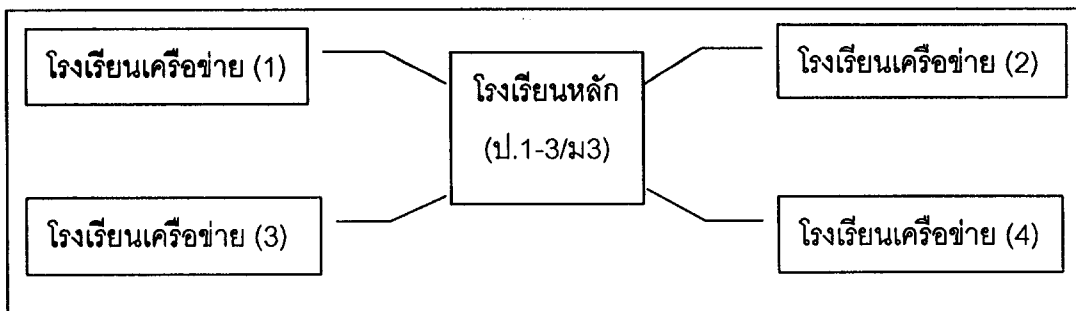
"ศูนย์โรงเรียน" (School Center) คือ การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 ลงมา ในลักษณะนำนักเรียนมาเรียนรวมกันทั้งหมด หรือมาเรียนรวมกันบางชั้นเรียนหรือจัดการเรียนการสอนเป็นช่วงชั้น และพัฒนารูปแบบเป็นการบริหารจัดการร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนหลัก และโรงเรียนเครือข่ายให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้นเรียน
3. เพื่อระดมทรัพยากรของทุกโรงเรียนมาเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนหลัก และพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายให้เป็นแหล่งเรียนรู้
4. เพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ลักษณะการดำเนินงาน

1.1 รูปแบบ "รวมเรียนทุกชั้นเรียน"

1.1.1 รูปแบบ

1.1.1.1 มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 ลงมา มีจำนวนโรงเรียนตั้งแต่ 2 – 5 โรงเรียน กระจายตัวตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่มีเส้นทางคมนาคมระหว่าง 2 – 5 กิโลเมตร มีสภาพการคมนาคมที่สะดวกทุกฤดูกาล ให้คัดเลือกโรงเรียนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ อาคารสถานที่ที่เหมาะสม และตั้งอยู่ศูนย์กลางหรือสามารถเดินทางได้สะดวกเป็นโรงเรียนหลัก ส่วนโรงเรียนที่เหลือเป็นโรงเรียนเครือข่าย

1.1.1.2 นำนักเรียนทุกระดับชั้นเรียน มาเรียนรวมที่โรงเรียนหลัก โดยได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางมาเรียน

1.1.1.3 วางแผนจัดอัตรากำลังครู ทั้งผู้บริหารและครูสายผู้สอน ตลอดจนบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานร่วมกันที่โรงเรียนหลัก

1.1.1.4 นำทรัพยากรจากโรงเรียนเครือข่ายมาใช้ร่วมกันที่โรงเรียนหลัก และปรับสภาพโรงเรียนเครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้

1.1.2 วิธีดำเนินการ

1.1.2.1 วางแผนการบริหารจัดการศูนย์โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน โดยทั้งโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย

1.1.2.2 นำนักเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายมาเรียนร่วมในโรงเรียนหลัก ทุกชั้นเรียน

1.1.2.3 นำผู้บริหารและครูผู้สอน มาวางแผนการบริหารจัดการศึกษา ร่วมกัน

1.1.2.4 กำหนดบทบาทหน้าที่การบริหารจัดการโรงเรียนหลัก และโรงเรียนเครือข่ายอย่างชัดเจน

1.1.2.5 พิจารณาพัฒนาโรงเรียนเครือข่าย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือ พิจารณา เลิกล้มโรงเรียนตามความเหมาะสม

1.1.2.6 ของบประมาณค่าพาหนะนักเรียน สำหรับนักเรียนทุกคน ทุก ระดับชั้นที่มาเรียนที่โรงเรียนหลัก

1.1.3 ทรัพยากรที่ต้องการ

1.1.3.1 บุคลากร ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักการภารโรง ผู้นำทางการศึกษา ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1.1.3.2 งบประมาณ ค่าพาหนะนักเรียน ค่าปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้ ค่าใช้จ่ายพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนหลัก ค่าประกันชีวิตนักเรียนกรณีการประกันอุบัติเหตุเป็นรายบุคคล

1.1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.1.4.1 นักเรียนได้รับโอกาสการบริหารทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

1.1.4.2 นักเรียนในโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่ายมีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

1.1.4.3 สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาทั้งโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานอื่นประหยัดงบประมาณภาครัฐ ลงทุนด้านงบประมาณต่ำแต่คุณภาพนักเรียนสูงขึ้น

1.1.5 เงื่อนไขความสำเร็จ

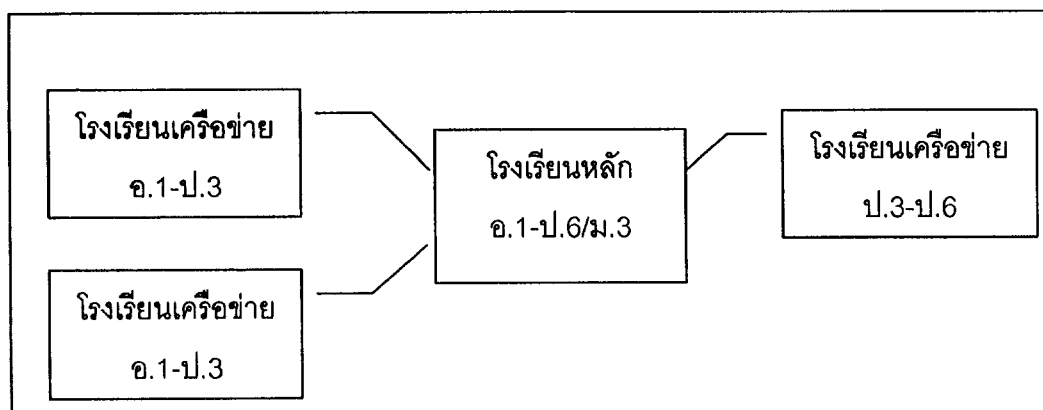
1.1.5.1 ผู้บริหาร ครูและหน่วยงานระดับนโยบาย มีความพร้อมและมีวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.1.5.2 ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา องค์กรท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน มีความเข้าใจในรูปแบบการบริหารจัดการแบบ "ศูนย์โรงเรียน" อย่างแท้จริงและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

1.1.5.3 มีงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียงและต่อเนื่อง

1.2 รูปแบบ "รวมเรียนบางชั้น"

1.2.1 รูปแบบ

1.2.2 วิธีดำเนินการ

1.2.2.1 นำนักเรียนเครือข่ายในบางชั้น เช่น อนุบาล 1 – 2, ป.1 – 3 หรือ ป.4 – 6 ไปเรียนรวมกับโรงเรียนหลัก

1.2.2.2 จัดระบบการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย

1.1.2.3 สนับสนุนค่าพาหนะให้กับนักเรียนที่เดินทางมาเรียนร่วมทุกคน

1.2.2.4 จัดให้มีการประกันอุบัติเหตุให้นักเรียนที่เดินทางมาเรียนร่วม

1.2.3 การบริหารจัดการโรงเรียน

ในกรณีที่มีผู้บริหารของโรงเรียนเครือข่ายอยู่ให้บริหารจัดการโรงเรียนเครือข่าย สำหรับโรงเรียนเครือข่ายที่ไม่มีผู้บริหารโรงเรียนหลักเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งโรงเรียนเครือข่าย

1.2.4 ทรัพยากรที่ต้องการ

1.2.4.1 ปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ เพื่อให้ให้นักเรียนที่มาเรียนรวมได้รับ บริการอำนวยความสะดวกในด้านการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.4.2 ขอรับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เป็นค่าพาหนะจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา

1.2.4.3 ขอรับการสนับสนุนด้านบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวุฒิสภาคารมคมอง (ผู้เกษียณอายุที่มีเวลาว่างและมีความสมัครใจ ทำการสอน) มาเป็นวิทยากร

1.2.4.4 จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้เรียนตามความ ถนัด ความต้องการและความสนใจของนักเรียน เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่ คุรุภัณฑ์ วัสดุ สอนวิชาชีพ แบบห้องเรียนเคลื่อนที่

1.2.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.2.5.1 ลดภาวะการขาดแคลนครูผู้สอน

1.2.5.2 ผู้เรียนได้เรียนครบตรงตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้

1.2.5.3 การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน ที่มีรูปแบบที่ เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของชุมชน

1.2.5.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนของชุมชน

1.2.6 เงื่อนไขความสำเร็จ

1.2.6.1 การบริหารจัดการโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้ยากหากไม่ ยึดหลักของการดำเนินงาน ที่ให้ความสำคัญกับทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ ส่วนเสียในลักษณะของการมี ส่วนร่วมในฐานะของ "หุ้นส่วน"

1.2.6.2 กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของ สถานศึกษา

1.2.6.3 การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เชื่อให้ผู้เรียนเกิดความ สนใจในการเรียนรู้

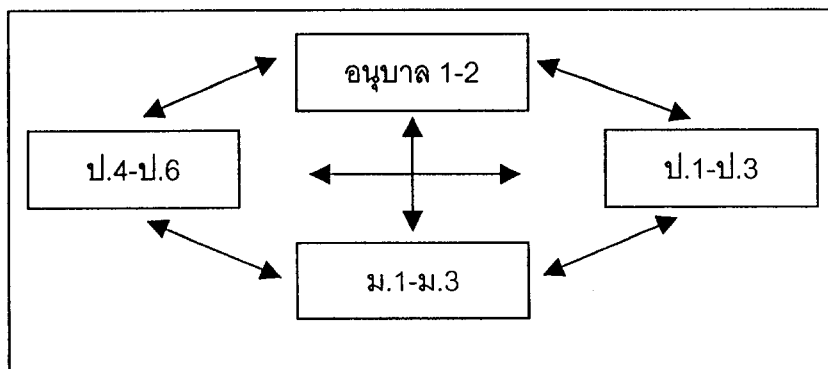
1.2.6.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2.6.5 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกันการดำเนินงานกับโรงเรียนมารวมและโรงเรียนหลัก ตามนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อโรงเรียนและชุมชน

1.2.6.6 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กิ่งอำเภอ ติดตาม กำกับ ดูแลและนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง และจริงจัง โดยมีแผนพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดที่กำหนดไว้ชัดเจนทั้งระยะสั้นและระยะยาว

1.3 รูปแบบรวมเรียนช่วงชั้น

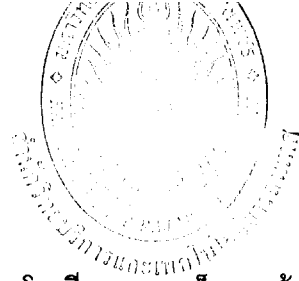
1.3.1 รูปแบบ

1.3.2 วิธีดำเนินการ

1.3.2.1 ศึกษาข้อมูลโรงเรียนทั้งข้อมูลจำนวนนักเรียนในปัจจุบัน และคาดการณ์ล่วงหน้า 5 ปี จำนวนครู สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของชุมชน สภาพพื้นที่ใกล้เคียง สภาพการคมนาคม แล้วจัดกลุ่มกำหนดเป็นศูนย์รวมโรงเรียน โดยคำนึงถึงสภาพที่ตั้งของการปกครอง คือ สภาพเทศบาล ตำบล สภาพระยะทางการเดินทาง

1.3.2.2 จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อชี้แจงและหารือแนวดำเนินการเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินการร่วมกันในลักษณะการจัดการศึกษาเป็นช่วงชั้น คือ จัดแบ่งการเรียนการสอนออกเป็นช่วงชั้น ได้แก่ ศูนย์อนุบาล (อนุบาล 1-2) ศูนย์ ป. 1 – 3 ศูนย์ ป. 4 – 6 และ ศูนย์ ม. 1 – 3 หรือจัดช่วงชั้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วางแผนกำหนดจัดครูในโรงเรียนในตำบลรวมกัน โดยจัดครูเข้าสอนตามระดับช่วงชั้นตามความรู้ความสามารถและความถนัดของครู โดยพิจารณาการจัดจำนวนครูตามเกณฑ์จำนวนครูที่จะทำ

ก
371.204
๕4๕ก
๓-๖

13

การสอนจริงในชั้นเรียน ประชุมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและข้าราชการครูทุกคนตามจุดศูนย์
โรงเรียนระดับตำบลเรียนรวมวงชั้น เพื่อวางแผนร่วมกันในการบริหารและจัดการเรียนการสอน
ร่วมกัน

1.3.2.3 ประชุมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อชี้แจงแนวดำเนินการ

1.3.2.4 จัดทำโครงการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล
(รวมเรียนวงชั้น) ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด

1.3.2.5 แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานการเรียนการสอนแบบศูนย์
โรงเรียนระดับตำบล เพื่อให้มีหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำและประสานงานการดำเนินการใน
ระดับอำเภอ ตำบล และโรงเรียน

1.3.2.6 ดำเนินงานจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล
จัดครูในตำบลรวมกัน แล้วพิจารณาจัดครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนเป็น
ทีมตามสัดส่วนห้องเรียนและวงชั้นตามศูนย์วงชั้นในโรงเรียนต่าง ๆ

ทุกโรงเรียนยังคงมีสถานภาพเป็นโรงเรียนตามเดิม มีการบริหาร จัดการ
ตามลักษณะการบริหารโรงเรียนตามปกติ

การเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ทุกโรงเรียนมีการดำเนินการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตาม
ปกติ เมื่อโรงเรียนแต่ละโรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนแล้ว จัดส่งไปเรียนศูนย์โรงเรียนระดับ วงชั้นนั้น

การบริหารงานวิชาการ โดยผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูที่สอนใน
โรงเรียนนั้น ร่วมกันวางแผนในเรื่องต่าง ๆ เช่น งานหลักสูตรและการนำไปใช้ งานการเรียน
การสอน งานวัสดุ สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุด งานนิเทศภายใน งานพัฒนาด้านวิชาการต่าง ๆ
เป็นต้น

การบริหารงานธุรการ การเงิน การบัญชีและการพัสดุโรงเรียน โดยงาน
ธุรการในชั้นเรียน มีการจัดทำ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ยังคงแยกทำเป็นรายโรงเรียนตามเดิม และ
ส่วนที่ 2 ทำเป็นภาพรวมในระดับชั้นที่ศูนย์นั้น ๆ

งานธุรการ การเงิน การบัญชีและพัสดุโรงเรียนเดิม ผู้บริหารโรงเรียนและครู
ที่รับผิดชอบปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยการจัดซื้อวัสดุตามจำนวนเงินรายหัวนักเรียนให้ โรงเรียน
เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีการประสานความต้องการใช้สื่อหรือวัสดุร่วมกัน จากนั้นจัดแบ่งวัสดุหรือ
สื่อ ตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนที่กระจายไปตามศูนย์เรียนวงชั้นนั้น

การวัดผลและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ให้ครูผู้สอนประจำห้องเรียน ในแต่ละศูนย์ทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งในระหว่างปี ปลายปีและภาคเรียน แล้วจัดส่งผลการวัดประเมินผล ไปยังโรงเรียนเดิมของนักเรียนชั้นนั้น ๆ เพื่อให้โรงเรียนเดิมอนุมัติผลการเรียน

การบริหารงานบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนออกคำสั่งให้ครูไปควบคุมดูแลนักเรียนและปฏิบัติหน้าที่สอนและงานอื่น ๆ ในโรงเรียนศูนย์ช่วงชั้นนั้น โดยมีการลงเวลาปฏิบัติงานที่โรงเรียนศูนย์นั้น

การพิจารณาความดีความชอบ มีการพิจารณาร่วมกันในระดับศูนย์โรงเรียนระดับตำบลก่อนเข้าสู่การพิจารณาในระดับกลุ่มโรงเรียน

ด้านสวัสดิการ จัดวิธีการสนับสนุนค่าพาหนะให้นักเรียนทุกคนจัดระบบประกันชีวิตหมู่ให้กับนักเรียนทุกคน จัดระบบการเดินทางเพื่อให้นักเรียนปลอดภัย

1.3.3 ทรัพยากรที่ต้องการ

1.3.3.1 จัดค่าพาหนะให้กับนักเรียนทุกคนที่เดินทางไปเรียนรวม โดยจัดหารูปแบบที่หลากหลาย เช่น เป็นค่าจ้างเหมารถรับส่งนักเรียน เงินอุดหนุนนักเรียนที่จัดสรรให้กับนักเรียนหรือ ผู้ปกครอง นักเรียนได้โดยตรง เพื่อความคล่องตัวในการใช้จ่ายงบประมาณตามสภาพจริงของพื้นที่

1.3.3.2 จัดค่าพาหนะให้กับครูที่ไปปฏิบัติงานศูนย์โรงเรียน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

1.3.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.4.1 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์ระดับตำบลแบบเรียนรวมช่วงชั้น

1.3.4.2 ความพึงพอใจของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีต่อการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล แบบรวมเรียนช่วงชั้นใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยการดำเนินการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านผลผลิตที่เป็นคุณภาพนักเรียน

1.3.5 เงื่อนไขความสำเร็จ

1.3.5.1 ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับต้องให้ความสำคัญกับนโยบาย มาตรการ แนวทางการดำเนินงานที่กำหนดไว้ และแสวงหาความร่วมมือกับผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ เพื่อเกิดการปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ระเบียบปฏิบัติใดที่ไม่เอื้อต่อการจัดการต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้งานมีประสิทธิภาพ

1.3.5.2 หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ จะต้องสร้างความมั่นใจ ความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ชุมชน ครู นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดสรรค่าพาหนะ ค่าเบี้ยประกันชีวิตให้กับนักเรียนหรือการได้รับการสนับสนุนดูแลด้านอื่นๆ เช่น เงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม) เสื้อผ้า เครื่องเขียน แบบเรียน

1.3.5.3 ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จะต้องมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานจากผู้เกี่ยวข้องในระดับที่สูงกว่า เพื่อเป็นหลักประกันในการบริหารจัดการ นอกจากนี้หากผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดำเนินการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว รัฐต้องพิจารณาให้ขวัญและกำลังใจต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ในรูปของเงินค่าตอบแทน การพิจารณาความดีความชอบ การให้สวัสดิการอื่นๆ ในส่วนที่เป็นเงินค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์พิเศษต่อหน่วยงาน โรงเรียนและนักเรียนโรงเรียนนั้นๆ

1.3.5.4 การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จะมีคุณภาพได้หากใช้ระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ บริสุทธิใจ การจัดการที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดร่วมวางแผน และประเมินผลร่วมกัน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.3.5.5 ข้อเสนออื่นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

จัดทำเครือข่ายของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างความเข้าใจของปัญหาการจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพจะทำได้อย่างไร เหตุใดต้องปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพราะจะเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จในงาน โรงเรียนขนาดเล็กในด้านอื่นต่อไป ปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารจัดการทุกด้าน เพื่อให้การปฏิบัติงานให้โรงเรียนขนาดเล็กในลักษณะศูนย์โรงเรียน ไม่เป็นการสร้างภาระงานเพิ่มขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติ เช่น งานธุรการในชั้นเรียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ควรจัดทำเพียงเล่มเดียวในโรงเรียนที่สอนเด็กแล้วจัดส่งผลสรุปกลับโรงเรียนตามบัญชีเดิม

เอกสารบัตรสุขภาพ ระเบียบสะสม ควรใช้ระบบส่งต่อเมื่อมีผู้นิเทศ โดยผู้ติดตามข้อมูลต้องถือปฏิบัติร่วมกัน

การบริหารงานบุคคล ควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยราชการที่เอื้อต่อการบริหารโรงเรียนศูนย์ โดยมอบอำนาจให้ระดับปฏิบัติในพื้นที่อนุมัติดำเนินการได้

ควรปรับปรุงเกณฑ์การจัดสรรครู ในส่วนของสำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติและการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การเกลี้ยอัตรากำลังได้ การบริหารงานวิชาการ การกำหนดให้โรงเรียนศูนยมีลักษณะการบริหารใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกัน โดยมีการวิเคราะห์ตามสภาพพื้นที่ก่อนแล้วนำเป็นหลักสูตร ของศูนยโรงเรียน

การขอรับการประเมินในทุกด้านทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัด และจาก หน่วยงานภายนอก ต้องมีแนวปฏิบัติการประเมินว่าให้ประเมินตามสภาพความจริงของการ จัดการในโรงเรียนที่ดำเนินการศูนยโรงเรียนและดูผลผลิต คือ นักเรียนเป็นสำคัญ

ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อทราบตัวเลขของการลงทุน และการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลงาน ได้ผล ต้องจัดทรัพยากรอื่นมาสนับสนุนเพื่อการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา และเป็นทางเลือกใหม่ ของวิธีการจัดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ทางโรงเรียนบริหารงานได้ผล เช่น การใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น การใช้งบประมาณน้อยแต่มีผลงานควรจัดสรรเงินเพิ่มประสิทธิผลให้

1.4 รูปแบบศูนยโรงเรียนแบบพักนอน

1.4.1 รูปแบบ

“ศูนยโรงเรียนแบบพักนอน” เกิดขึ้นจากการดำเนินการรวมศูนยโรงเรียนใน รูปแบบต่างๆ ดังได้กล่าวมา แต่เนื่องจากนักเรียนที่เดินทางมาเรียนรวมไม่สามารถเดินทางไปและ กลับระหว่างโรงเรียนหลักได้ เนื่องจากบ้านเรือนตั้งอยู่ห่างไกลและการคมนาคมยากลำบาก หลายแห่งเป็นภูเขาและป่าทึบ ดังนั้นนักเรียนจึงจำเป็นต้องพักนอนค้างคืนที่โรงเรียนหลัก

1.4.2 วิธีการดำเนินงาน

1.4.2.1 ประสานงานกับชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการ วางแผนการดำเนินงาน

1.4.2.2 จัดสร้างและจัดหาที่พักสำหรับนักเรียน

1.4.2.3 จัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับที่พัก อาคาร และวัสดุอื่น ๆ ที่จำเป็นจากภาครัฐ เอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.4.2.4 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานบริหารจัดการศูนยพักนอน

1.4.3 ทรัพยากรที่ต้องการ

1.4.3.1 งบประมาณในการจัดสร้างเรือนพักนอน

1.4.3.2 ค่าอาหาร

1.4.3.3 คำวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน

1.4.3.4 ค่าตอบแทนบุคลากรที่รับผิดชอบ

1.4.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.4.1 นักเรียนได้รับความเสมอภาคในการเรียนในกลุ่มประสบการณ์

1.4.4.2 นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.4.4.3 นักเรียนมีคุณภาพตามศักยภาพของตนเอง

1.4.5 เงื่อนไขความสำเร็จ

1.4.5.1 การสนับสนุนด้านงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายแก่นักเรียน เช่น อาหารเช้า อาหารเย็น เครื่องนอน ตลอดจนเงินพดด้วงของนักเรียน เป็นต้น

1.4.5.2 การสนับสนุนด้านอัตราค่าจ้างและค่าตอบแทนแก่ครูผู้รับผิดชอบ เนื่องจากครูมีภาระงานที่เพิ่มขึ้นในด้านการดูแลนักเรียนหลังเวลาเลิกเรียน

1.4.5.3 โรงเรียนควรดำเนินการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับสภาพของนักเรียนที่อยู่ประจำโรงเรียน โดยจัดให้เป็นมวลประสบการณ์เรียนรู้ตลอดเวลาในโรงเรียน

รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนทั้ง 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบรวมเรียนทุกชั้นเรียน รูปแบบเรียนรวมบางชั้นเรียน รูปแบบเรียนรวมช่วงชั้น และรูปแบบศูนย์โรงเรียนแบบพักนอน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนที่มีความมุ่งหมายคล้ายกันคือเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ลักษณะการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ต้องการ และเงื่อนไขความสำเร็จอาจมีความแตกต่างกันบ้าง ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำรูปแบบดังกล่าวที่มีความเหมาะสมกับบริบทของตนเองไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพได้

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.1 รูปแบบ

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เพราะจะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ การนำหลักสูตรไปใช้จึงจะบังเกิดผลตามที่ต้องการ

การพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น อาจพิจารณาดำเนินการได้โดยการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้น และการบูรณาการเนื้อหา

รายวิชาตามช่วงชั้นนั้น

การจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้น อาจจัดให้สอดคล้องกับจำนวนบุคลากรที่โรงเรียนมีอยู่ โดยการรวมชั้นที่ติดกันเข้าด้วยกัน เช่น ช่วงชั้น ป.1-2, ป.3-4, ป.5-6 หรือ ช่วงชั้นตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ช่วงชั้น ป.1-3, ป.4-6, ม.1-3 เป็นต้น

สำหรับการบูรณาการเนื้อหารายวิชา สามารถดำเนินการได้โดยการศึกษาและ วิเคราะห์หลักสูตร แล้วนำวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มวิชาที่สอดคล้องกันมา เชื่อมโยงสู่การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลังจากนั้นจึงนำหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการ แล้วมากำหนดกิจกรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียวพร้อมกันในแต่ละช่วงชั้น

2.2 วัตถุประสงค์

2.2.1 เพื่อแก้ไขปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน

2.2.2 เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งเดียวในการสอนหลายชั้น

2.2.3 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เกิดทักษะชีวิตและผู้เรียน

สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2.3 วิธีดำเนินการ

ในการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้นและการบูรณาการเนื้อหารายวิชาดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจกำหนดขั้นตอนการดำเนินการได้ดังนี้

2.3.1 ประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อร่วมปรึกษาหารือและวางแผนดำเนินงาน

ร่วมกัน

2.3.2 ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อบูรณาการเนื้อหาและการจัดกิจกรรม

การเรียนในแต่ละระดับชั้นเรียน

2.3.3 จัดทำตารางสอนในแต่ละระดับช่วงชั้นเรียน

2.3.4 กำหนดครูผู้รับผิดชอบในแต่ละช่วงชั้นเรียน

2.3.5 ครูผู้รับผิดชอบในแต่ละช่วงชั้นเรียนจัดทำกำหนดการเรียนรู้ และ

แผนการเรียนรู้

2.3.6 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่จัดไว้

2.3.7 จัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.3.8 ประเมินผลการดำเนินงานแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

2.4.1 นักเรียนมีคุณภาพดีขึ้น คือ ครูมีความใกล้ชิดกับนักเรียน สามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และแก้ปัญหาเป็นรายกรณี (Case Study) ได้ เมื่อโรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดเวลา ส่งผลให้คุณภาพนักเรียนดีขึ้น

2.4.2 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากชุมชนไม่ต้องการให้มีการยุบเลิกโรงเรียนหรือนำนักเรียนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่น เพราะโรงเรียนเป็นองค์กรสำคัญหน่วยหนึ่งของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดูแลรักษา พัฒนาโรงเรียน การเป็นองค์ความรู้ให้โรงเรียน ตลอดจนการสนับสนุนด้านปัจจัยต่างๆ

2.4.3 ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอันเป็นภารกิจสำคัญของทุกโรงเรียน รวมทั้งเป็นหัวใจสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาการจัดการศึกษาปัจจุบัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงเท่ากับเป็นการพัฒนาศักยภาพการทำงานอันเป็นภารกิจสำคัญของงานการปฏิบัติการสอนของครู และการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนด้วย

2.4.4 ลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รัฐไม่จำเป็นต้องลงทุนด้านค่าใช้จ่ายในการเพิ่มครูให้ครบชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในด้านค่าพาหนะเดินทางของนักเรียน ค่าประกันชีวิตหรืออุบัติเหตุในการเดินทางของนักเรียน หรือการจัดหายานพาหนะ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

2.5 เงื่อนไขความสำเร็จ

2.5.1 การพัฒนาศักยภาพครู การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของครู ในเรื่องการบริหารจัดการเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับช่วงชั้นของโรงเรียน ซึ่งสิ่งสำคัญอยู่ที่ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรอย่างแท้จริง โดยการศึกษาและนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาหลักสูตร อันเป็นภารกิจของทุกโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการอยู่แล้ว

2.5.2 การลดงานธุรการของโรงเรียนลง เพื่อให้ครูได้ทุ่มเทให้กับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างเต็มที่ หน่วยงานผู้รับผิดชอบควรหาทางลดภาระงานด้านธุรการของโรงเรียนลง โดยการสนับสนุนอัตราบุคลากรด้านธุรการให้แก่โรงเรียน หรืออาจพิจารณาสนับสนุน

งบประมาณค่าตอบแทน เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดหาบุคลากรในท้องถิ่นมาช่วยดำเนินการในด้านนี้

2.5.3 การจัดแนวทางการเรียนรู้ที่สำคัญ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพหลังจากจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแล้ว โรงเรียนควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

2.5.3.1 การใช้สื่อ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้สิ่งแวดลอมเป็นสื่อการเรียนรู้ การจัดหาคอมพิวเตอร์และการผลิตโปรแกรมการเรียนรู้ (CAI)

2.5.3.2 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ในท้องถิ่น

2.5.3.3 การเป็นเครือข่ายและการจัดการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่น เพื่อเป็นการเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ เช่น การจัดสหวิทยาการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ การใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) หรือห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การเข้าค่ายทางวิชาการร่วมกับโรงเรียนอื่นๆ และหมายความรวมถึง การแข่งขันกีฬาหรือการแข่งขันทางวิชาการ ต่างๆ ด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนครูซึ่งเป็นปัญหาหลักของโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากการจัดสรรอัตรากำลังยึดอัตราส่วนครุต่อนักเรียน นอกจากนี้การบูรณาการเรียนการสอนยังช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงแนวความคิด หลักการของแต่ละสาระวิชามาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้จริง ไม่เกิดความรู้แบบแยกส่วนโดยไม่สามารถนำมาใช้ได้

3. การดำเนินการตามกฎหมาย

การดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ไม่สามารถแก้ไขโดยวิธีการอื่นได้เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องดำเนินการรวมและเลิกลุ่มโรงเรียน ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการรวมและการเลิกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2524

ก. " การเลิกลุ่มโรงเรียน"

โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 20 คน ให้เลิกลุ่มตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการรวมและการเลิกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2524 ข้อ 4 "คณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัด อาจพิจารณาเลิกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาตาม หลักเกณฑ์ในข้อใดข้อหนึ่ง" ดังต่อไปนี้

โรงเรียนใดมีจำนวนนักเรียนลดลงด้วยสาเหตุใดๆ ก็ตาม จนมีนักเรียนรวมกันไม่ถึง 20 คน ทางราชการหมดความจำเป็นที่จะใช้สถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียนใดและเห็นสมควรจะใช้สถานที่นั้น เพื่อประโยชน์อย่างอื่นในทางราชการ

มาตรการ

1. ประชาสัมพันธ์เชิงรุก หรือสร้างกระแสด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ครูผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน องค์กรท้องถิ่น รับรู้และเข้าใจเหตุผลในการรวมและเลิกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเน้นประเด็นเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของบุตรหลาน
2. ดำเนินการให้นักเรียนได้เข้าเรียนที่โรงเรียนอื่นตามความสมัครใจและความเหมาะสม
3. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กำหนดแผนรวมโรงเรียนขนาดเล็กระยะ 3 ปี และดำเนินตามแผนอย่างจริงจัง

4. บริหารจัดการทรัพย์สินของโรงเรียนที่เลิกลุ่ม ได้แก่

- 4.1 ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ พิจารณาจัดสรรให้โรงเรียนใกล้เคียงที่ขาดแคลน
- 4.2 ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ที่ดิน อาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ให้นำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา เช่น จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนใกล้เคียงหรือชุมชนใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม ฝึกทักษะอาชีพนักเรียน จัดเป็นศูนย์การกีฬาหรือนันทนาการของนักเรียน เยาวชนและประชาชน

ข. "การรวมโรงเรียน"

โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีปัญหาด้านการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จากสาเหตุการขาดแคลนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สามารถดำเนินการยุบรวมโรงเรียน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการรวมและเลิกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2524 โดยดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะดังนี้

1. รูปแบบการยุบรวมโรงเรียน

การยุบรวมโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการให้โรงเรียนตั้งแต่ 2 โรงเรียนขึ้นไป นำนักเรียนมาเรียนร่วมกัน ณ โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า โรงเรียนหลัก ส่วนโรงเรียนที่นำนักเรียนมาเรียนรวมกัน เรียกว่า โรงเรียนมารวม โดยสนับสนุนงบประมาณ ค่าพาหนะเดินทาง ให้แก่นักเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ สำหรับการยุบรวมโรงเรียนสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 นำนักเรียนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนหลักทั้งหมดในปีเดียวกันและดำเนินการ เลิกล้มโรงเรียน

1.2 นำนักเรียนไปเรียนกับโรงเรียนหลัก ปีละ 1 – 2 ชั้น เมื่อดำเนินการจนครบ ชั้น จึงพิจารณาดำเนินการเลิกล้มโรงเรียน

2. รูปแบบโรงเรียนสาขา

โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คน มีปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครู และอัตราการรับเด็กเข้าเรียนต่ำ มีแนวโน้มจำนวนนักเรียนลดลงในอนาคต ให้ทำแผนยุบโรงเรียน สาขาของโรงเรียนหลักที่อยู่ใกล้เคียง โดยดำเนินการ

2.1 ทำการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนและชุมชน

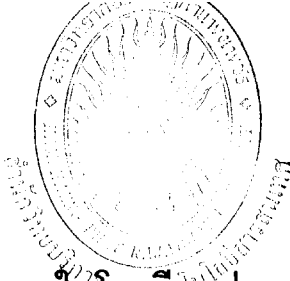
2.2 ดำเนินการยุบโรงเรียนเป็นโรงเรียนสาขา ตามแนวทางระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยการรวมและเลิกล้มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2524

2.3 โรงเรียนหลักดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนสาขาเพื่อที่จะพัฒนา ประสิทธิภาพในรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อมและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ

เงื่อนไขความสำเร็จ

การเลิกล้มหรือยุบรวมโรงเรียน มีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวแปรต่อความสำเร็จ คือ การยอมรับของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ของกลุ่มบุคคลดังกล่าว เพื่อให้เกิดความตระหนักต่อโอกาส และคุณภาพการศึกษาของบุตรหลาน ในท้องถิ่นที่จะได้รับในการเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนอื่นที่มีความพร้อมมากกว่า และสามารถจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการตามกฎหมายเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาคุณภาพของ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยเชื่อว่าจะช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครองของนักเรียนที่ต้องมีความเข้าใจ ในเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว

นโยบายและรูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : 2536) มีดังนี้ คือ

รูปแบบที่ 1 การยุบรวมหรือเลิกล้มโรงเรียนประถมศึกษาที่มีเขตบริการไม่เหมาะสม โดยเข้าช้อนกับโรงเรียนอื่นในลักษณะที่เมื่อเลิกล้มโรงเรียนแล้ว นักเรียนสามารถไปเข้าเรียนที่โรงเรียนอื่นด้วยเส้นทางคมนาคมที่มีสภาพใช้การได้ตลอดปี ในระยะทางไม่เกิน 3,000 เมตร

รูปแบบที่ 2 ตามเกณฑ์นักเรียนสองกลุ่มอายุ ให้เข้าเรียนในชั้นเดียวกัน เป็นวิธีการลดจำนวนชั้นเรียนเหลือเพียง 3 ชั้น คือ ปีหนึ่งเปิดสอนชั้น ป.1 ป.3 และ ป.5 สลับกับการปิดสอน ชั้น ป.2 ป.4 และ ป.6 เป็นปีๆ ไป

รูปแบบที่ 3 การจัดสอนแบบช่วงชั้นคือ ให้โรงเรียนเล็ก 2 โรง แบ่งชั้นสอน เช่น โรงเรียนหนึ่งสอนชั้น ป.1 ป.3 และ ป.5 อีกโรงเรียนหนึ่งสอนชั้น ป.2 ป.4 และ ป.6

รูปแบบที่ 4 การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป ของโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน (RIT)

รูปแบบที่ 5 การจัดยานพาหนะรับและส่ง นักเรียนไปเรียนในโรงเรียนใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียงโดยจ่ายเป็นค่ายานพาหนะเดินทางให้นักเรียน หรือจัดหารถจักรยานให้นักเรียนยืมเป็นพาหนะเดินทางไปโรงเรียน

รูปแบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 5 รูปแบบ โรงเรียนขนาดเล็กสามารถที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนได้ โดยพิจารณาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและความเหมาะสมในการบริหารจัดการ

โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 1) มีภารกิจหลัก คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด 30,228 แห่ง โรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา 10,877 แห่ง และในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็กมาก กล่าวคือ มีนักเรียนตั้งแต่ 60 คนลงมา ถึง 1,766 แห่ง ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ คือ

1. นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุ อุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร

2. โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราส่วนครู : นักเรียน ซึ่งตามมาตรฐานต้อง 1 : 25 แต่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราส่วนครู : นักเรียน เท่ากับ 1 : 8 – 11 เท่านั้น

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไป ซึ่งการดำเนินโครงการมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 10 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 การประชาสัมพันธ์

ความเป็นมา

ยังมีบุคคล ชุมชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนอีกจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าปัจจุบันยังมีความไม่เท่าเทียมกัน ในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชากรในวัยเรียน และบุคคล ชุมชนและหน่วยงานเหล่านั้นก็ตระหนักดีและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพใกล้เคียงกันทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมุ่งหวังให้สาธารณชนทั่วไปได้รับทราบโดยเฉพาะชุมชนรอบๆ โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ชุมชนเกิดความตระหนักว่าจำเป็นต้อง

ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อบุตรหลานของตนเองในการที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

หน่วยงานทุกระดับในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้กล่าวถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านสื่อในหลายลักษณะ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุท้องถิ่น เว็บไซต์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สังคมโดยเฉพาะชุมชนที่มีโรงเรียนขนาดเล็กอยู่เกิดความตระหนักที่จะช่วยกันสนับสนุน เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในท้องถิ่นของตนเอง สิ่งที่จะนำมาเสนอต่อสาธารณชนนั้น นอกจากจะเป็นนโยบาย ทิศทางการดำเนินงานแล้ว อาจต้องนำผลงานของโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จมานำเสนอด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการเผยแพร่ให้รับทราบกันโดยทั่วไปแล้ว โรงเรียนอื่นๆ อาจใช้เป็นกรณีศึกษาหรือตัวแบบที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไป

การประชาสัมพันธ์ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนา และสร้างสรรค์งานด้านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน เช่น บุคลากรงบประมาณ วัสดุ-ครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรม ฯลฯ อันส่งผลไปถึงคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของระบบการศึกษาไทยโดยรวม

การทำความเข้าใจ สร้างความตระหนัก และเชื่อมโยงบทบาทระหว่างการศึกษา กับชุมชน เพื่อส่งผลถึงบทบาทและการมีส่วนร่วม ไปจนถึงการระดมทรัพยากรต่างๆ จึงต้องมีเงื่อนไขอยู่ที่การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเป็นยุทธศาสตร์สำคัญด้วยวิธีการและกลยุทธ์ที่หลากหลายทุกระดับ ทุกแขนงประเภทสื่อ และแผนปฏิบัติที่สอดคล้องรับกับลักษณะเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็กแต่ละแห่งในเขตพื้นที่การศึกษา

ปัจจัยในการเสริมสร้างสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ธำรงไว้ซึ่งมาตรฐาน และคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องประสานองค์ความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างสมาชิกชุมชน ซึ่งเป็นฐานเบื้องต้นอันจะนำไปสู่ความมั่นคงและศักยภาพของโรงเรียน ในขณะที่ปัจจัยซึ่งเป็นองค์ประกอบเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจครอบครัว ชุมชน เส้นทางคมนาคมทางไกล กันดาร ที่ตั้งโรงเรียนทุรกันดาร ค่านิยมผู้ปกครอง ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นผลทำให้ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กขยายตัวรุนแรงมากขึ้น ปัญหาเด็กด้อยโอกาส การขาดแคลนบุคลากรครู การขาดทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร ฯลฯ จึงจำเป็นต้องใช้แผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์

ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ มีดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. สำรวจและศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนงานที่เกี่ยวข้อง
3. ประชุม วางแผน เสนอของบประมาณ มอบหมายบุคลากรรับผิดชอบ
4. ประสานโรงเรียน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อระดมความคิดในการแก้ปัญหา และเสนอแนวทางการพัฒนาพร้อมทั้งให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน
5. จัดประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นไปที่ผู้นำท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน สมาคม มูลนิธิทางการศึกษาอื่นๆ
6. จัดกิจกรรมประกอบการประชุม เช่น นิทรรศการผลงานนักเรียน ตัวอย่างการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา
7. การศึกษาดูงาน โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่นในระดับประเทศ
8. การประสานขอความอนุเคราะห์สื่อมวลชนในท้องถิ่น ทุกแขนงประเภทสื่อ

เผยแพร่สู่สาธารณชน ผลิตเอกสารสรุปผลการดำเนินการออกเผยแพร่

กิจกรรมที่ 2 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ

ความเป็นมา

ข้อมูลและสารสนเทศนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพ หากข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ไม่ครอบคลุม ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบันและไม่ทันเวลาแล้วจะนำไปสู่การวางแผนที่ผิดพลาด ทำให้การใช้ทรัพยากรไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม นับเป็นการสูญเสียอย่างมาก

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กมีความครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบันและทันเวลา ซึ่งข้อมูลและสารสนเทศที่มีลักษณะดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการ

แนวทางการดำเนินงาน

1. วิเคราะห์โครงสร้างของฐานข้อมูลที่จำเป็น สำหรับการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กว่าควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

2. ศึกษาขั้นตอนการพัฒนาาระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (Geographical Information System : GIS) ทั้งที่เพื่อจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทำแผนที่ทางการศึกษา
3. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยพยายามใช้ฐานข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้วและจัดหาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปหรือไม่เพียงพอ
4. จัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งของโรงเรียนขนาดเล็ก เส้นทางคมนาคม หอสมุดบ้าน จำนวนนักเรียน จำนวนเด็กในอนาคตที่เป็นตัวบ่งชี้ซึ่งเป็นเด็กแรกเกิดจนถึงวัยการศึกษาภาคบังคับโดยใช้โปรแกรม GIS เป็นเครื่องมือในการจัดทำดังกล่าว

ระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา (Education Management Information System : EMIS)

ข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญที่หน่วยงานควรมี และใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการ ควรเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา มีความสำคัญต่อการวางแผน วิจัย พิจารณาประกอบการตัดสินใจ นักการศึกษาหลายท่านมีความเห็นเหมือนกันว่า ข้อมูลสารสนเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของบุคลากรทุกระดับ ยิ่งเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เป็นผู้บริหารระดับสูงที่ต้องตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ย่อมต้องการข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนชัดเจนเป็นปัจจุบันมากขึ้น ดังนั้นหากได้ข้อมูลไม่เพียงพอการตัดสินใจย่อมไม่เหมาะสม คมชัด ผิดพลาด และบางครั้งจะเกิดความเสียหายตามมา

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้สมบูรณ์ ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อาชีพ เจตคติของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เช่น จำนวนครูใน โรงเรียน จำนวนห้องเรียนที่เปิดสอน จำนวนนักเรียนที่อยู่ห่างไกล คะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมไปถึงจำนวนอาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ที่จำเป็น เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ถูกนำมาวิเคราะห์เป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ระบบข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information system: GIS)

คือกระบวนการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันได้มีการนำระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (Geographic Information system : GIS) มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนที่การศึกษา (Educational Mapping) โดยนำระบบการจัดการฐานข้อมูล (Database Management System) กับความสามารถในการทำแผนที่ด้วยคอมพิวเตอร์ และความสามารถในการระบุตำแหน่งพิกัดทางภูมิศาสตร์ได้ โดยนำ

ข้อมูลจากฐานข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ สามารถแสดงผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ (Decision Making) ในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรภาครัฐลงสู่พื้นที่อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นพลวัตมาใช้ในการทำแผนที่การศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และใช้ระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) ข้อมูล GIS จะอยู่ในลักษณะของชั้นข้อมูล (Layer) ซึ่งแบ่งออกตามลักษณะของข้อมูลแต่ละประเภท เช่น ถนน ทางน้ำ สภาพภูมิประเทศหรือระดับความสูง ซึ่งสามารถ นำมาซ้อนทับกัน เพื่อทำการวิเคราะห์และประมวลผลตามที่ใช้ต้องการเพื่อการบริหารจัดการศึกษา เช่น การวางแผนการรับนักเรียน ให้ประชากรวัยเรียนได้มีโอกาสได้รับความเสมอภาค ในการได้รับการบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง การวิเคราะห์ความขาดแคลนสภาพปัญหาและความต้องการของ โรงเรียนและชุมชนที่รับบริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ ตลอดจนการนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของงาน

การใช้ GIS สำหรับการบริหารและจัดการ สามารถเชื่อมโยงให้เกิดประโยชน์ได้ ดังนี้

1. การผสมผสานข้อมูลหลายรูปแบบ (กราฟฟิก ตัวอักษร ตัวเลข ภาพ) จากแหล่งต่างๆ ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังสามารถทำการปรับเปลี่ยนมาตราส่วน เส้นโค้งสร้างแผนที่ การเชื่อมต่อระวางของแผนที่ และการผสมผสานข้อมูลสำรวจจากระยะไกล (Remote Sensing) ได้

2. เพิ่มความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การประมวลและการวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สามารถเชื่อมโยงข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ การซ้อนทับของข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Overlay)

4. สามารถสร้างแบบจำลอง (Model) ทดสอบและเปรียบเทียบทางเลือกก่อนที่จะมีการนำเสนอยุทธวิธีในการปฏิบัติจริง

5. การปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้ทันสมัยได้ง่าย

6. สามารถจัดการกับระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ได้

ขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ มีดังนี้

1. ประชุมชี้แจงผู้รับผิดชอบทุกฝ่าย เพื่อสร้างความเข้าใจในกรอบนโยบาย แบบสำรวจตารางข้อมูลต่างๆ โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ONPEC, EIS และ GIS เป็นต้น

2. ดำเนินการออกแบบข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติมตามความจำเป็น และสภาพจริงของแต่ละพื้นที่

3. เริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มีอยู่ทั้งที่อยู่ภายในหน่วยงาน และภายนอกหน่วยงาน โดยกำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน

4. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ ทุกครั้งอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติที่ดี คือ เป็นปัจจุบัน ตรงกับเนื้อหา และมีความถูกต้อง แม่นยำ

5. ประมวลผลข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา และสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) พร้อมทั้งจัดทำระบบเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Data Net) และสามารถส่งตรงไปทางอินเทอร์เน็ตได้

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วนำระบบข้อมูลสารสนเทศทุกระบบที่ได้จัดทำ มาใช้ตัดสินใจในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

7. ติดตามประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข

กิจกรรมที่ 3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

ความเป็นมา

ในการดำเนินงานนั้น หากมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้อง คมชัดและครอบคลุม มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพได้อย่างชัดเจน จะทำให้องค์กรพัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็วกว่าองค์กรที่พัฒนาไปอย่างไร้ทิศทาง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กขึ้นในทุกระดับ แผนดังกล่าวมีทั้งแผนระยะยาวและระยะสั้น มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน รวมทั้งมีงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอื่นให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในการจัดสรรทรัพยากรให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก อาจต้องใช้หลักเกณฑ์ที่ต่างไปจากโรงเรียนขนาดอื่น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็น และความขาดแคลนของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กมีกรอบทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ต่อเนื่อง

แนวทางการดำเนินงาน

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก

2. กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

3. กำหนดทิศทางการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ปีงบประมาณ 2547 - 2551

4. สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะนำข้อมูลสารสนเทศที่สำรวจได้ มาจัดทำเป็นเป้าหมายพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจำแนกโรงเรียนขนาดเล็กออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียนอยู่ในระดับดีหรือพอใช้ และชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียนอยู่ในระดับดีหรือพอใช้ หรือชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โรงเรียนพร้อมรับการพัฒนาให้มีคุณภาพ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่มีคุณภาพตามมาตรฐานโรงเรียนอยู่ในระดับไม่มีคุณภาพ ต้องปรับปรุง และชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาเพราะขาดศรัทธา ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน มีทางเลือกในการบริหารจัดการแบบอื่นที่ดีกว่า

5. กำหนดแผนการยุบรวมและล้มเลิกโรงเรียน โดยพิจารณาจากโรงเรียนกลุ่มที่ 3 เสนอเป็นระเบียบวาระเข้าประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขอยุบรวม เลิกล้มโรงเรียน ขั้นตอนในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้

1. จัดทำการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาข้อมูลทางสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งศึกษานโยบายและจุดเน้นจากหน่วยงานในสังกัด เช่น กระทรวง กรม

2. แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ประชุมชี้แจงให้คณะทำงานเข้าใจบทบาทหน้าที่ และขั้นตอนการปฏิบัติงานร่วมกัน พร้อมทั้งกำหนดปฏิทินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

4. ประชุมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและผู้บริหารโรงเรียนที่มีครูเกินห้องเรียน เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบในการพัฒนาโดยมีกลุ่มเครือข่ายประสิทธิภาพแต่ละกลุ่มเข้าร่วมประชุมพร้อมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

5. นำรูปแบบ และแนวทางการดำเนินการที่ได้จากการประชุมมาวิเคราะห์ถึงความต้องการและความเป็นไปได้และนำเสนอที่ประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อร่วมกันพิจารณา

6. นำรายละเอียด และแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กทุกส่วนจัดพิมพ์เป็นร่างเสร็จเรียบร้อยแล้วนำเสนอขอความเห็นชอบจากคณะทำงาน

7. จัดทำรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณเสนอไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ
8. จัดพิมพ์รูปเล่มแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก แจกให้โรงเรียนขนาดเล็กและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติ
9. ติดตาม กำกับ และประเมินผลการปฏิบัติงาน

กิจกรรมที่ 4 การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด

ความเป็นมา

แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญประการหนึ่งของนักเรียนก็คือ หนังสือเรียนซึ่งเดิมนักเรียนจะได้รับแจกให้ยืมเรียน ประมาณร้อยละ 30 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต่อมาสำนักงานงบประมาณได้จัดสรรงบประมาณสำหรับหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดรวมไว้ในค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน ซึ่งตามปกติโรงเรียนขนาดเล็กจะได้รับเงินอุดหนุนที่เป็นค่าใช้จ่ายรายหัวน้อย ทั้งนี้เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย หากงบประมาณรายหัวนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กถูกนำไปเป็นค่าหนังสือหรือแบบฝึกหัดแล้ว ก็ยังทำให้มีงบประมาณสำหรับพัฒนาโรงเรียนน้อยลงอีกด้วย ดังนั้นจึงจัดสรรงบประมาณสำหรับค่าหนังสือ แบบฝึกหัดเพิ่มเติม ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะซื้อให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 4, 5 ทุกคน ใน 5 กลุ่มสาระหลัก คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมและภาษาอังกฤษ ส่วนอีก 3 กลุ่มสาระ จะซื้อให้ร้อยละ 30 ของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้น ป.3 และ ป.6 กำลังอยู่ในช่วงของการปรับปรุงจึงยังไม่แจกในปีการศึกษานี้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดที่ใช้ในการเรียนการสอนครบทุกคน

แนวทางการดำเนินงาน

1. จัดสรรหนังสือเรียน แบบฝึกหัดให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก
 2. โรงเรียนแจกหนังสือเรียน แบบฝึกหัดให้นักเรียนยืมเรียน
 3. โรงเรียนจัดทำเอกสารหลักฐานการแจกหนังสือให้นักเรียน
- ขั้นตอนการจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัดโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้
1. จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนขนาดเล็กตามบัญชีจัดสรรของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. แจกบัญชีจัดสรรงบประมาณ หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับแจก
3. ดำเนินการจัดส่งหนังสือเรียนและแบบฝึกหัดให้โรงเรียนขนาดเล็กทันเปิดภาคเรียน
4. จัดอบรมครูถึงการให้หนังสือและแบบฝึกหัดอย่างไร ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด
5. นิเทศ กำกับและติดตามการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่ 5 การจัดทำห้องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit)

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ จะใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์หนึ่งในการจัดสรร ดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย จะไม่มีโอกาสได้รับจัดสรรครุภัณฑ์ บางอย่าง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนดังกล่าวกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสในการได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้จะได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวคิดที่จะนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้าไปหานักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ โดยจัดเป็นหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ซึ่งเรียกว่า Computer mobile unit

หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) หมายถึง ชุดของคอมพิวเตอร์และระบบที่ติดตั้งระบบ LAN ในยานพาหนะ หรือสถานที่ติดตั้งพร้อมด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการทำงานของชุดระบบที่จำเป็นเพียงเคลื่อนที่หรือหมุนเวียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก

รูปแบบหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit)

ในปัจจุบันนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) ไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 Bus Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถ จำนวน 20 เครื่องพร้อมอุปกรณ์ สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 40 คน มีครูประจำรถ จำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 2 Container Car Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถ จำนวน 15 เครื่องพร้อมอุปกรณ์สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 28 คน มีครูประจำรถ จำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 3 Mini bus Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถ
จำนวน 11 เครื่อง เครื่องอุปกรณ์สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 20 คน มีครูประจำรถ
จำนวน 1 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีโอกาสได้เรียนรู้จากคอมพิวเตอร์

แนวทางการดำเนินงาน

1. ตรวจสอบจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน Mobile Unit จำนวน Station Unit
ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้จัดสรร คือ 22 โรงเรียน ต่อ 14 เครื่อง
 2. ตั้งกรรมการตรวจรับเครื่องคอมพิวเตอร์ และลงทะเบียนเป็นสินทรัพย์ของสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษา
 3. ร่วมกับโรงเรียนกำหนดเส้นทางการให้บริการของหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่
 4. ร่วมกับตัวแทนของโรงเรียนขนาดเล็กจัดทำกำหนดการสอนโดยใช้เครื่อง
คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เน้นเฉพาะวิชา
คอมพิวเตอร์ เบื้องต้น แต่เน้นการสร้างชิ้นงานและแสวงหาความรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์
 5. ร่วมกับตัวแทนของโรงเรียนขนาดเล็กกำหนดจุดที่ตั้ง Station Unit และกำหนดแผน
ที่จะนำนักเรียนมาใช้เครื่องคอมพิวเตอร์
 6. ร่วมกับโรงเรียนในการสรรหาครูสอนคอมพิวเตอร์หน่วยละ 1 คน
- ขั้นตอนการดำเนินงานหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) มีดังนี้
1. เตรียมจัดหาหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) และเตรียมหาบุคลากรด้าน
คอมพิวเตอร์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อม และสามารถออกให้บริการได้ทันทีในวันเปิดภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2547
 2. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อประชุมปรึกษาหารือ และวางแผนการให้บริการในแต่ละโรงเรียน
 3. จัดตั้งเครือข่ายกลุ่มประสิทธิภาพ (ประมาณ 20-25 โรงเรียน : กลุ่ม) เพื่อช่วยเหลือ
และสนับสนุนการให้บริการระหว่างที่หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ออกให้บริการ เช่น ด้านวิชาการ
การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การดูแลรักษา Mobile Unit
 4. ประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กและกลุ่มเครือข่าย
เพื่อจัดทำตารางกำหนดเวลาและสถานที่มาให้หน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ในแต่ละช่วงเวลา
 5. แต่งตั้งคณะทำงานปฏิบัติการกำกับ ดูแล ควบคุม การใช้หน่วยคอมพิวเตอร์
เคลื่อนที่ (Mobile Unit)

6. ดำเนินการออกให้บริการตามตารางที่กำหนด พร้อมจัดศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คนต่อ 1 หน่วย (อาจแบ่งกันเป็นช่วงๆ ตามความเหมาะสม)

7. ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ

8. ปรับปรุง แก้ไข และเตรียมให้บริการในภาคเรียนถัดไป

กิจกรรมที่ 6 การจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน

ความเป็นมา

สื่อการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อะไรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ห้องสมุดยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ ซึ่งต้องการให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองงบประมาณเรื่องสื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดอยู่ในบุดหนุนนักเรียน ดังนั้น จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีสื่อการเรียนการสอนและหนังสือห้องสมุดน้อย ทั้งๆ ที่โรงเรียนขนาดเล็กก็มีความจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องต่างๆ เหมือนโรงเรียนขนาดอื่นๆ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน

1. ตรวจสอบงบประมาณที่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดสรรให้ เพื่อให้จัดซื้อหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน ซึ่งจัดสรรให้โรงเรียนละ 10,000 บาท และเพิ่มเติมให้อีกตามจำนวนนักเรียน คนละ 65 บาท

2. ตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน โดยให้มีตัวแทนจากโรงเรียนเข้าร่วมพิจารณาเลือกหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน

3. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบพัสดุ

ขั้นตอนการดำเนินงานการจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน มีดังนี้

1. แจ้งการจัดสรรงบประมาณ

2. กำหนดปฏิทินให้สถานศึกษาดำเนินการ

3. แจ้งสถานศึกษาเตรียมการจัดซื้อ โดยไม่จำกัดสำนักพิมพ์ หรือผู้ขาย

4. แจ้งการเงินเข้าบัญชี และเงินประจำงวด

5. ติดตามการดำเนินการ

กิจกรรมที่ 7 การแก้ปัญหาขาดแคลนครู

ความเป็นมา

โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาที่คล้ายกันประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนครู ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา ได้ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรอัตรากำลังครู ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้นจึงทำให้ได้จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน ประกอบกับปัจจุบันมีงานธุรการหลายอย่างที่โรงเรียนจะต้องทำในฐานะที่เป็นหน่วยงานนิติบุคคล จึงทำให้เกิดสภาวะการขาดแคลนบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และคุณภาพของนักเรียน

รูปแบบการหมุนเวียนครู

ในการจัดการหมุนเวียนครูนั้น อาจทำได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความจำเป็นและความเหมาะสมของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ครูจากโรงเรียนเกินห้องเรียน

การดำเนินการหมุนเวียนครูผู้สอน เป็นการดำเนินการโดยใช้ครูในโรงเรียนปกติที่มีครูเกินห้องเรียน หมุนเวียนไปช่วยสอนในโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนครู สัปดาห์ละ 1-2 วัน หรือมากกว่านี้ก็ได้ โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางให้เพียงพอ

ในการดำเนินการนั้น แต่ละเขตพื้นที่จะต้องมีข้อมูลสารสนเทศเพื่อประกอบการพิจารณาเพื่อให้รู้ว่าโรงเรียนปกติมีครูเกินห้องเรียนจำนวนเท่าไร และโรงเรียนขนาดเล็กมีครูขาดแคลนห้องเรียนจำนวนเท่าไร

รูปแบบที่ 2 ครูเพียงพอ แต่วุฒิไม่ตรง ให้สลับโรงเรียนการสอน

ในกรณีโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษามีครูเพียงพอ และไม่เดือดร้อนในเรื่องการเรียนการสอน แต่คุณภาพการศึกษาต่ำ เนื่องจากครูมีวุฒิไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนในกรณีเช่นนี้ให้แต่ละโรงเรียนสลับกันสอนเป็นบางวัน แล้วแต่ความต้องการของแต่ละโรงเรียนซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนงบประมาณค่าพาหนะในการเดินทางไปสอน

รูปแบบที่ 3 กรณีครูขาดแคลน

ในกรณีนี้โรงเรียนขนาดเล็กใช้รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 แล้วยังไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้นกว่าเดิมได้ เนื่องจากการขาดแคลนครูหากเป็นเช่นนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1. จ้างครูอัตราจ้าง จำนวน 1 คน แล้วหมุนเวียนไปสอนในโรงเรียนต่างๆ 2 – 3 โรงเรียนแล้วแต่กรณี โดยสนับสนุนงบประมาณค่าพาหนะในการเดินทางสมทบกับค่าจ้างด้วย

2. จ้างครูอัตราจ้าง จำนวน 1 คน ปฏิบัติงานแทนครูแกนนำ หรือครูต้นแบบ แล้วให้ครูแกนนำ หรือครูต้นแบบหมุนเวียนไปช่วยเหลือด้านวิชาการแก่โรงเรียนขนาดเล็ก โดยสนับสนุนงบประมาณค่าพาหนะในการเดินทาง

3. ขอครูนักศึกษาฝึกสอนจากหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ ฯลฯ

4. ใช้วิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนโดยสนับสนุน ค่าตอบแทนให้ตามระเบียบกระทรวงการคลัง

5. ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

แนวทางการดำเนินงาน

1. สำรวจสภาพอัตรากำลังข้าราชการครูของโรงเรียนขนาดเล็กกว่าที่ใดขาด อัตรากำลังที่ใดเกินเกณฑ์

2. สอบถามความสมัครใจจากครูโรงเรียนที่มีอัตราเกินเกณฑ์ที่มีความประสงค์จะไปสอนในโรงเรียนที่มีอัตราต่ำกว่าเกณฑ์

3. ประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตนักศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ เพื่อขอนักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4. จ้างครู 1 คน ปฏิบัติงานแทนครูต้นแบบหรือครูแกนนำเพื่อให้ครูต้นแบบ ครูแกนนำไปช่วยเหลือด้านวิชาการแก่โรงเรียนขนาดเล็ก

5. ติดต่อกับวิทยากรท้องถิ่นเข้ามาสอนนักเรียนในวิชาเฉพาะที่ครูไม่มีความถนัด

6. จ้างบุคคลภายนอกที่มีวุฒิทางครูเข้าไปสอนในโรงเรียน โดยจ้าง 1 คน หมุนเวียนสอน 2 – 3 โรงเรียน

ขั้นตอนการดำเนินงานการแก้ปัญหาการขาดแคลนครู มีดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลจำนวนครูจากโรงเรียนที่มีครูเกินห้องเรียนและโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูขาดแคลน (รูปแบบที่ 1)

2. ประชุมชี้แจง โรงเรียนที่มีครูเกินห้องเรียน และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูขาดแคลนในเรื่องของการหมุนเวียนครูของโรงเรียนที่มีครูเกินเพื่อไปช่วยสอนที่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีอยู่ใน

บริเวณพื้นที่เดียวกันปัญหาที่จะเกิดวิธีการแก้ปัญหา โดยให้ร่วมพิจารณาแนวทางที่จะดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. นำแนวทางการประชุมชี้แจงของโรงเรียนที่มีครูเกินห้องเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก มาพิจารณาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

4. ประมาณการงบประมาณที่จะใช้เพื่อสนับสนุน เช่น ค่าพาหนะในการเดินทาง ค่าวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ ที่จะใช้ในการหมุนเวียนช่วยสอนโรงเรียนขนาดเล็ก

5. ดำเนินการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้การหมุนเวียนครูช่วยสอนบรรลุเป้าหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กิจกรรมที่ 8 การพัฒนาครู

การพัฒนาครูเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและความสามารถผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติภารกิจให้การจัดการศึกษาเป็นไปสุเป้าหมาย ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่างๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก อาจจะต้องมีความแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ในบางเรื่อง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะขาดแคลนปัจจัยด้านต่างๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามรูปแบบในการพัฒนาครูนั้น คงต้องไม่ให้ครูทิ้งห้องเรียนไปเข้ารับการอบรม สัมมนา ทั้งนี้เนื่องจากครูไม่ครบชั้นอยู่แล้ว การพัฒนาครูจึงควรเป็นไปตามข้อมูลความต้องการจำเป็นของโรงเรียนเอง โดยถือหลักการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (update) หลักการพัฒนาในภาวะงานปกติ (on the job training) หลักการลอกแบบและพัฒนาต่อยอด (copy and development) เป็นต้น

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ในภาวะความขาดแคลน

แนวทางการดำเนินงาน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องมีลักษณะแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ ไป ในบางเรื่อง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะขาดแคลนปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาครูไม่ครบชั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. วิเคราะห์สมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก
 2. สรรหารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก
 3. พัฒนาครูโดยใช้รูปแบบต่างๆ โดยพยายามไม่ให้ครูทิ้งห้องเรียน
 4. เผยแพร่รูปแบบการพัฒนาครู เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน
- ขั้นตอนการพัฒนาครูโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้

1. ประชุมชี้แจงนโยบาย เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา
 2. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบ
 3. วางแผนและกำหนดรูปแบบการพัฒนาครู ได้แก่
 - 3.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำแผนการเรียนรู้ และสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา
 - 3.2 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ศึกษาดูงานในโรงเรียนที่จัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ
 - 3.3 จัดประกวดโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลงานดีเด่น
 - 3.4 จัดอบรมครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน
 - 3.5 จัดนิทรรศการผลงานทางวิชาการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
4. ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้
5. กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
6. ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

กิจกรรมที่ 9 การนิเทศและติดตามผล

ภายใต้บริบทที่ขาดแคลนและไม่พร้อมในหลายๆ เรื่อง หากมีผู้คอยแนะนำ ช่วยเหลือ ในระหว่างการดำเนินงานก็จะช่วยให้โรงเรียนเหล่านั้นพัฒนาได้เร็วขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ติดตามผล ควรสอดคล้องกับตัวชี้วัดของโครงการ ผลจากการนิเทศติดตามผลจะช่วยเสริมจุดเด่น และแก้ไขจุดด้อยของโรงเรียน นอกจากนี้ยังช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับโอกาส และปิดกั้นอุปสรรค หรือข้อจำกัดในการทำงานของโรงเรียนอีกด้วย

การนิเทศเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเหลือผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน ขนาดเล็กให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การติดตามผลการดำเนินงาน จะช่วยให้สามารถเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยได้อย่างทันท่วงที

วัตถุประสงค์

เพื่อบริหารและติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก

แนวทางการดำเนินงาน

1. กำหนดสภาพที่คาดหวังในเรื่องต่างๆ ของโรงเรียนที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด
2. กำหนดแผนการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศและติดตาม
4. นิเทศและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน

ขั้นตอนการนิเทศติดตามผลโรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้

1. ประชุมชี้แจงนโยบายและแนวดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ให้กลุ่มเครือข่ายมีประสิทธิภาพ ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้ที่รับผิดชอบทราบ

2. พัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีทักษะในเรื่องที่นิเทศโดยใช้หลักการนิเทศแบบกัลยาณมิตร
3. ให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติกรนิเทศอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ

2 ครั้ง

4. มอบหมายให้มีศึกษานิเทศก์แต่ละคน รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็กตามความเหมาะสมอย่างน้อย 2-3 โรงเรียน

5. มอบหมายให้กลุ่มเครือข่ายประสิทธิภาพ ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ติดตามผลตามแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่กำหนดไว้

6. สรุปผลการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ และรายงานให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 10 การซ่อมแซมอาคารเรียน

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากการที่โรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะงบประมาณเกี่ยวกับการก่อสร้าง ซ่อมแซม เพราะเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณได้คำนึงถึงความคุ้มทุนเอาไว้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการจัดสรร ดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็กจึงได้รับงบประมาณด้านนี้น้อยหรือไม่ได้รับเลย จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กทรุดโทรมจำเป็นต้องซ่อมแซมอย่างเร่งด่วน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้โรงเรียนมีสภาพที่น่าดู น่าอยู่ และน่าเรียน

แนวทางการดำเนินงาน

1. โรงเรียนสำรวจความต้องการ จำเป็นในการซ่อมแซมอาคารเรียน สั้ม แล้วเสนอไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวิเคราะห์ และจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็น ขั้นตอนการดำเนินงานซ่อมแซมอาคารเรียน มีดังนี้
 1. ดำเนินการประชุมชี้แจงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด ตรวจสอบความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารประกอบ โดยประมาณการวัสดุและงบประมาณที่จะใช้ ในการซ่อมแซมอาคารสถานที่ของแต่ละโรงเรียน
 2. จัดทำเอกสารการประมาณการวัสดุ และงบประมาณให้กับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อเป็นแนวเดียวกันและนำมาสรุปเพื่อจัดตั้งงบประมาณการซ่อมแซมอาคารสถานที่
 3. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาการใช้งบประมาณการซ่อมแซมอาคารสถานที่ของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้เหมาะสม และเป็นประโยชน์สูงสุดกับโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด
 4. ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการซ่อมแซมอาคารสถานที่ และการจัดทำงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงาน
 5. ติดตามผลการดำเนินการเกี่ยวกับการซ่อมแซมอาคารสถานที่ของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดในการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด

โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยการทำงานใน 10 กิจกรรม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด การจัดทำห้องคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ การจัดหาหนังสือห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน การแก้ปัญหาขาดแคลนครู การพัฒนาครู การนิเทศติดตามผล และการซ่อมแซมอาคารเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐานพิจารณาแล้วเห็นว่า จะช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กได้พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและนักเรียนให้ดีขึ้น

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ
2. ยุทธศาสตร์ด้านการเรียนรู้
3. ยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ

1. จัดทำแผนที่การศึกษา (Educational Mapping) ในระดับอำเภอและจังหวัด
2. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาทางประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างชัดเจน

ต่อเนื่องทุกระดับ

3. สนับสนุนงบประมาณค่าพาหนะให้เพียงพอ และเหมาะสมกับรูปแบบ หรือจัดเป็นค่าน้ำมันให้โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ทันก่อนเปิดภาคเรียน โดยจัดเป็นเงินอุดหนุน
4. สนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนหลักหรือโรงเรียนศูนย์ ในด้านสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนไปศึกษาค้นคว้า รวมทั้งอาหารกลางวันและทุนการศึกษา
5. พัฒนาศักยภาพการจัดการของโรงเรียนหลักหรือโรงเรียนศูนย์และโรงเรียนเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาทุกด้าน
6. เตรียมการถ่ายโอน สนับสนุนให้ท้องถิ่นจัดการศึกษา หรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรท้องถิ่น และเอกชน
7. มีมาตรการในการติดตาม ควบคุม กำกับทุกระดับอย่างจริงจังพร้อมทั้งให้คำแนะนำแก้ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการในภารกิจต่างๆ
8. ปรับปรุงระเบียบกฎหมาย หลักเกณฑ์ให้เอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

9. ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้เหมาะสม
10. มอบอำนาจการตัดสินใจตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในโรงเรียนที่ยกเลิกให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการได้ทุกกรณี
11. กำหนดหลักประกันความปลอดภัยให้กับนักเรียน และครูที่เดินทางไปเรียนรวมและสอนในโรงเรียนหลักหรือโรงเรียนศูนย์
12. ลดงานธุรการ การจัดซื้อจัดจ้าง
13. จัดให้มีรถโรงเรียน (School Bus) เพื่อรับ-ส่งนักเรียนในโรงเรียนที่เหมาะสม
14. พิจารณาความดีความชอบประจำปี เงินรางวัลให้กับครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรสามารถจัดการพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สำเร็จทุกระดับ
15. นำผลงานการพัฒนาประสิทธิภาพมาใช้ในการปรับปรุงตำแหน่งและแต่งตั้งโยกย้าย
16. จัดสรรงบประมาณค่าพาหนะเดินทางให้กับครูไปทำการสอนในโรงเรียนศูนย์
17. หากมีตำแหน่งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนว่างในโรงเรียนที่สะดวกในการเดินทางหรือปริมาณงานสูง ควรพิจารณาครู ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนที่ล้มเลิกเป็นกรณีพิเศษก่อน

ยุทธศาสตร์ด้านการเรียนรู้

1. กำหนดรูปแบบการบูรณาการหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้สูงขึ้น เนื้อหาวิชาการ
2. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้เหมาะสมกับรูปแบบที่โรงเรียนดำเนินการ พัฒนามาตรฐานด้านคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด
3. นิเทศ ติดตาม แนะนำ การจัดการเรียนการสอนของครูเป็นพิเศษ
4. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับแต่ละสถานศึกษา
5. วิจัย พัฒนารูปแบบ และประสิทธิภาพในการดำเนินการของโรงเรียน รวมทั้งเผยแพร่และกำหนดรูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสม
6. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีช่วยสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูป
7. สร้างเครือข่ายการพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วม

1. ประชาสัมพันธ์เชิงลึก เพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชน ครู ผู้ปกครองให้ยอมรับและตระหนักถึงประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อชุมชน จะมีความคิดเห็นและข้อยุติร่วมกัน

2. ทุกโรงเรียนต้องมองปัญหาและจัดการบริหารอย่างเป็นองค์รวม เพื่อการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มองปัญหาตรงกัน
 3. ชุมชนและโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานศึกษา
 4. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน
 5. ประสานชุมชนในท้องถิ่นโดยการระดมทรัพยากรท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ สนับสนุนอุปกรณ์ให้กับโรงเรียนที่ไม่สามารถยุบรวมได้และชุมชนต้องการคงไว้
 6. จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนเป็นค่าพาหนะนักเรียนในการนำนักเรียนมาเรียนรวม
 7. ระดมทรัพยากรแต่ละโรงเรียนมาใช้ร่วมกันในการพัฒนาประสิทธิภาพ
- ยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นกรอบของนโยบาย แนวคิดหรือหลักการ ยุทธศาสตร์ด้านการเรียนรู้ที่กำหนดรายละเอียดด้านวิชาการ และยุทธศาสตร์ด้านการมีส่วนร่วม เน้นการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของประชาชนในท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประยูร หนูกลาง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษา ได้คำนึงถึงความสำคัญของการวางแผนการเรียน ศึกษา เอกสารและวิเคราะห์หลักสูตร จัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถ ความสนใจและความถนัด โดยพิจารณาจากความสามารถพิเศษ ประวัติการศึกษาและเชิงวิทยากรมาให้ความรู้ในการสอน บางรายวิชา ศึกษาโครงการของหลักสูตรเพื่อวางแผนการจัดตารางสอน จัดให้มีการสำรวจความต้องการของครูในการใช้งบประมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนจัดให้นักเรียนเรียนประจำในห้องเรียน เน้นการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จัดครูสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน จัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้กับนักเรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง การวัดผลการเรียนมีทั้งการวัดผลก่อนเรียนและ

หลังเรียน เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงวิธีการสอนของครูและแจ้งให้นักเรียนทราบ เพื่อปรับปรุงตนเองและ ตัดสินผลการเรียน ผู้มีหน้าที่ในการนิเทศติดตามผล คือ ผู้บริหาร ครูวิชาการ ระดับมัธยมศึกษา โดยการเยี่ยมชั้นเรียนและการให้คำปรึกษา

ปัญหาที่สำคัญ พบว่า การจัดสรรงบประมาณล่าช้า ไม่เพียงพอต่อความต้องการความจำเป็นของโรงเรียน อาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่สามารถจัดห้องปฏิบัติการต่างๆ ที่เชื่อมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ โรงเรียนมีข้อจำกัดเกี่ยวกับวุฒิวิชาเอก วิชาโทของครู ผู้สอนไม่สามารถเปิดสอนวิชาเลือกได้ตรงกับความต้องการความถนัดของผู้เรียน ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป สอนหลายวิชา ขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ขาดข้อมูลข่าวสารเพื่อการแนะแนว มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรท้องถิ่น และการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ โรงเรียนเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก สิ้นเปลืองและมีอันตราย

มยุรี สิงห์แก้ว (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การติดตามการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเลย

1. สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ที่มีการปฏิบัติ น้อย ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียน การสอนและลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ความคิดเห็นของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ที่เห็นว่ามี การดำเนินงาน ในระดับน้อย คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล

2. สภาพปัญหาการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มี ปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านงบประมาณ รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลากร

จำเริญ คำหวาน (2544 : 72 – 78) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

ตอนที่ 1 สภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น ด้านการกำหนด จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านการจัดโครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตร ด้านการจัดเนื้อหาวิชา ในรายวิชาของหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการประเมินหลักสูตร พบว่า สภาพการ

ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 ปัญหาสภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการศึกษาข้อมูลของท้องถิ่น ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านการจัดโครงสร้างและรูปแบบของหลักสูตร ด้านการจัดเนื้อหาวิชาในรายวิชาของหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และด้านการประเมินหลักสูตร พบว่าสภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 แนวทางการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

3.1 แนวทางด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น พบว่า แนวทางที่ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ควรสำรวจสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรในท้องถิ่น และแหล่งวิทยาการต่างๆ ในชุมชน

3.2 แนวทางด้าน การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร พบว่า แนวทางที่ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด คือ การวิเคราะห์หลักสูตรแม่บทก่อน แล้วจึงกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง

3.3 แนวทางด้าน การจัดโครงสร้าง และรูปแบบของหลักสูตร พบว่า แนวทางที่ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ควรสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน

3.4 แนวทางด้าน การจัดเนื้อหาวิชาในรายวิชา พบว่า แนวทางที่ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามวุฒิภาวะ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับ

3.5 แนวทางด้าน การนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า แนวทางที่ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด คือ การเตรียมบุคลากรโดยจัดให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการอบรมเชิงปฏิบัติการ การไปศึกษาดูงาน หรือการประชุมเชิงวิชาการ แนวทางด้าน การประเมินหลักสูตร พบว่า แนวทางที่ ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ควรมีการ

สรุปผลการประเมิน และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานครั้งต่อไป

วิสากุล กองทองนอก (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

1. ผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงศึกษา พุทธศักราช 2533) สามารถนำไปใช้กับวิชาต่างๆ เช่น วิชาภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

2. สภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทุกงานอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นงานธุรการ การเงินและพัสดุอยู่ในระดับน้อย และในรายชื่อของวิชาการ งานบุคลากร งานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน งานด้านหลักสูตรและงานด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย

3. ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

4. วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมมีวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ไปใช้โดยอ้อมมากกว่าโดยตรง โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีวิธีการโดยอ้อมในงานวิชาการ งานบุคลากร งาน ธุรการ งานอาคารสถานที่ งานด้านหลักสูตร และงานด้านการเรียนการสอน ส่วนกิจกรรมนักเรียน มีวิธีการโดยตรงมากกว่าโดยอ้อม

จากผลงานวิจัยพอจะกล่าวได้ว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ โดยโรงเรียนให้ความสำคัญกับหลักสูตรมาก มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบรรจุในหลักสูตร แต่ก็มีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ และปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบอื่นที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประสบความสำเร็จ เช่น ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งล้วนเป็นปัญหาในลักษณะเดียวกับโรงเรียนขนาดเล็ก

ยงยุทธ ชัดผาบ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง พบว่า

ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการเรียนการสอน และด้านการบริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติในกิจกรรม สำหรับปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนา ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรม การสอน เด็กนักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว ครูขาดความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ครูปรับตัว ไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนขาดการส่งเสริมให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

พงษ์สุวรรณ โปธาสินธุ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า

ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารโรงเรียนและการจัดการ มีการปฏิบัติ ทุกกิจกรรม สำหรับปัญหาที่พบคือนักเรียนมีความรู้พื้นฐานต่างกัน ครอบครัวมีปัญหา ขาดระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ครูใช้วิธีการสอนแบบเก่า มีภาระงานมาก ขาดการวางแผนและการเตรียมการสอน ส่วนโรงเรียนขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรเฉพาะด้าน และขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ยันยงค์ สูงงาม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านผลผลิต ได้มีการพัฒนา และส่งเสริมสุขภาพร่างกาย อารมณ์ ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมและทักษะกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน แต่การดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพเนื่องจากครูยังขาดเทคนิคการสอนที่ เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้และการสร้างวินัยในตนเอง

ผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านกระบวนการ มีการ จัดโครงสร้างองค์กรและการบริหาร จัดระบบสารสนเทศ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วม มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ยัง ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ทรัพยากร และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียน การสอน

ผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านปัจจัย ผู้บริหาร สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ มีการจัดทำสาระหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของท้องถิ่น มีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูในการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ครูยังขาดความกระตือรือร้นในการปรับเปลี่ยนวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด ขาดการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ความต้องการด้านผลผลิต ต้องการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยผู้เรียนให้มีจริยธรรมที่ดีงาม มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ประหยัดทรัพยากรและห่วงใยในสภาพแวดล้อมและมีความเสียสละต่อส่วนรวม ปัญหาในการดำเนินงานคือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูยังขาดการพัฒนาวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด การถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ และยังขาดการพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน

ความต้องการด้านกระบวนการคือ การจัดให้มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนอย่างครบถ้วนและครอบคลุมทุกด้าน ต้องการให้ชุมชนร่วมกำหนดการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนและร่วมตรวจสอบและประเมินผล ส่วนปัญหาคือการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดแก่ผู้เรียนยังไม่ต่อเนื่อง

ความต้องการด้านปัจจัย คือ การพัฒนาบุคลากรทำงานร่วมกันเป็นทีมงานที่เข้มแข็ง มีการส่งเสริมอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหา คือ ผู้บริหารขาดการสร้างขวัญกำลังใจ และการพัฒนาจิตใจของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความตระหนักในพัฒนาการจัดการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

แนวทางเบื้องต้นในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบตามเกณฑ์มาตรฐาน ด้านผลผลิต ควรเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การมีความฉลาดทางอารมณ์ พัฒนาการทางสมอง มุ่งให้เกิดทักษะกระบวนการคิด ด้านกระบวนการ ควรเน้นให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน และทำงานเป็นทีม พัฒนาบุคลากรโดยการสร้างความตระหนักในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด การกำหนดเกณฑ์วัดผลและประเมินผลผู้เรียนควรพัฒนากระบวนการทางปัญญา และทางสังคมแก่ผู้เรียน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ควรมีการกำกับติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่าย โดยใช้กระบวนการของวงจรควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle : PDCA)

พยอมศรี วุฒวนารักษ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า

สภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ การพัฒนาความเชื่อ ความคิด และพฤติกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมในการทำงานของบุคลากร การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อนำ ข้อมูลมาประกอบการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การเตรียมความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศ การนำข้อมูลสารสนเทศมากำหนด เกณฑ์ระดับคุณภาพของสถานศึกษา การทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน การจัดทำมาตรฐาน การปฏิบัติงานของบุคลากรและของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของ ท้องถิ่น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความ เข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาและการแสดงความคิดเห็นของชุมชนต่อ การจัดการเรียนการสอน

ส่วนประเด็นที่เป็นปัญหารุนแรง คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด ทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดทำธรรมนูญ โรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เอกสารและสื่อด้านการประกัน คุณภาพการศึกษาไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน และชุมชนไม่มีศักยภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา

สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหา คือ จัดเอกสารและสื่อด้านการประกันคุณภาพการ ศึกษาให้ชัดเจนและเพียงพอ สร้างความตระหนักและจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรอย่าง ต่อเนื่องและทั่วถึงตามเวลา ที่เหมาะสมในด้านการจัดทำมาตรฐานการศึกษา การจัดข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และจัดทำโครงการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน

จากผลงานวิจัยกล่าวได้ว่า โรงเรียนได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพยายามที่จะพัฒนาในทุกด้าน แต่ก็ประสบปัญหาหลาย ประการ เช่น การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ ขาดวัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็น ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ไม่เพียงพอที่จะใช้ในการตัดสินใจ และขาดการพัฒนา บุคลากร ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาทั้งสิ้น โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งเป็น หน่วยงานที่ต้องดำเนินงานประกันคุณภาพ และประสบปัญหาเช่นเดียวกัน จึงจำเป็นต้องนำ ประเด็นต่างๆ มาพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้ส่งผลถึงการประกันคุณภาพที่ดีขึ้น

จันรอล เงินคำ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า

สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน การอบรมและพัฒนานักเรียนร่วมกับทางโรงเรียน ในขณะที่ผู้ปกครองส่วนน้อยที่สามารถมีส่วนร่วมในฐานะเป็นวิทยากรพิเศษ ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อม ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมโดยการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการบริจาคเงิน สำหรับด้านการประสานสัมพันธ์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ใช้การติดต่อสื่อสารโดยการพบปะพูดคุยด้วยตนเอง ให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และรับบริการจากทางโรงเรียน นอกจากนี้ในด้านการบริการ ผู้ปกครองเกือบทั้งหมดมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียน การดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของนักเรียน และการจัดบริการอาหารสำหรับเด็ก ในส่วนของปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากผู้ปกครองไม่มีเวลาเพราะต้องไปประกอบอาชีพ ไม่มีความรู้ความสามารถ และฐานะทางบ้านยากจน สำหรับข้อเสนอแนะนั้นทางโรงเรียนควรให้ครูประจำชั้นได้พบปะผู้ปกครองเพื่อสอบถามปัญหาเกี่ยวกับเด็ก และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันเป็นประจำ จัดอบรมชี้แจงและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารโดยวิธีการต่างๆ ให้ผู้ปกครองทราบอย่างชัดเจนและเป็นระยะและจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมากขึ้น

สุรพล ไคร์วานิช (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่า

ความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เห็นว่าไม่พร้อมในด้านการเงินและงบประมาณ ด้านอำนาจหน้าที่มีความพร้อม เพราะรู้และเข้าใจในอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นอย่างดี ด้านการเสียสละเวลามาทำงาน ส่วนใหญ่เห็นว่าพร้อม เพราะให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาทุกครั้งเมื่อมีกิจกรรมและด้านการแสวงหาคน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการ เห็นว่าพร้อมเพราะคณะกรรมการทุกคนช่วย

กันแสวงหาคน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการร่วมกับโรงเรียนอยู่แล้ว สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ด้านการวางแผนโครงการบริหารโรงเรียน ควรมีการ ครู อาจารย์ ร่วมกันวางแผนด้านนโยบาย กระบวนการ และการประเมินผล รวมทั้งการประสานงานด้านอื่นๆด้านการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดำเนินการของโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าการ กรรมการ ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการในทุกขั้นตอน ทั้งทางด้านการเรียนการสอน และการสนับสนุนด้านอื่น ส่วนการควบคุมประเมินมาตรฐานตามเกณฑ์คุณภาพของโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่า คณะกรรมการทุกคนควรมีส่วนร่วมในการติดตาม กำกับการเรียนการสอน โดยการให้คำปรึกษา แนะนำในทุกกิจกรรม สำหรับข้อแนะนำอื่นๆเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดเผยแพร่ความรู้ บทบาท อำนาจหน้าที่ให้แก่กรรมการสถานศึกษาได้เข้าใจถึงบทบาทของตนเองอย่างจริงจัง เพื่อให้กรรมการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนได้เต็มตามศักยภาพ

เอกราช ฉัตรใจคำ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัด เชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า

คณะกรรมการโรงเรียน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประสานงานให้โรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านกีฬาประเภทต่างๆ ในโรงเรียน การประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการแสวงหาเงินทุนจัดหารายได้ ตลอดจนประชุมเพื่อวางแผนกำหนดแนวทางแสวงหาวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อมอบให้แก่ทางโรงเรียน ร่วมพิจารณาแต่งตั้งอนุกรรมการ ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับองค์กรท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมให้บริการแก่ชุมชน ท้องถิ่นของโรงเรียนและหาแนวทางให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน และงบประมาณแก่โรงเรียนร่วมจัดทำแผน หรือโครงการที่ต้องมีการใช้เงินหรืองบประมาณ และตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียนร่วมติดตามผลการดำเนินงานตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหอันเกิดจากการดำเนินงานของอนุกรรมการที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและงบประมาณของโรงเรียน ประสานงานกับวิทยากร ภายนอก เพื่อให้การช่วยเหลือด้านการขาดแคลนบุคลากรครูแก่โรงเรียน ให้การสนับสนุน

ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งความรู้และวัสดุในห้องถิ่น มาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ให้การสนับสนุนให้โรงเรียนได้จัดกิจกรรม โดยการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จากแหล่งความรู้ต่างๆ ในชุมชน และสนับสนุนให้ครูได้ จัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน

จากผลงานวิจัยกล่าวได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนใน ห้องถิ่นเข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น และให้การ สนับสนุนโรงเรียน เช่น การบริจาควัสดุ อุปกรณ์ การเสียสละแรงงานช่วยเหลือโรงเรียนทั้งการ ก่อสร้าง ซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง การร่วมกิจกรรมในโอกาสสำคัญต่างๆ ของโรงเรียน โดยมุ่งหวังที่ จะให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนอย่างมีคุณภาพ แต่ปัญหาสำคัญของการมี ส่วนร่วมคือ ปัญหาด้านงบประมาณ ซึ่งชุมชนไม่สามารถให้การสนับสนุนได้เท่าที่ควร เนื่องจาก รายได้น้อย

ชาญชัย พงษ์มณี (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจสภาพและ ความต้องการของท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสักสันเชียงใหม่ สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนทั้งสามหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา มีรายได้ต่ำ ฐานะยากจน อาชีพทำการเกษตรและรับจ้าง อัตราการเสียชีวิตด้วย โรคเอดส์ค่อนข้างสูง ในชุมชนมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีแบบผสมผสาน ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่าง ๆ ก็ยังมีเหลืออยู่บางส่วน ชุมชนมีความต้องการในการรับบริการจากโรงเรียนจากมากไป นาน้อย และมากที่สุดในแต่ละด้านตามลำดับดังต่อไปนี้ ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องการให้โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ด้านการศึกษา ต้องการให้ โรงเรียนเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ในรูปสิ่งพิมพ์ต่างๆ ด้านการเมืองการปกครอง ต้องการให้โรงเรียน เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วน ตำบล ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ต้องการ ให้โรงเรียนเชิญวิทยากรหรือผู้ประสบความสำเร็จใน อาชีพมาให้ความรู้ ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ต้องการให้โรงเรียนเปิดโอกาสให้เยี่ยมอุปกรณ์ บางส่วน เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน และด้านสาธารณสุข ต้องการให้โรงเรียนจัด นิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยแก่ชุมชน

ทวีศักดิ์ สายมิตร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่เหมาะสม ในรูปแบบการรวมโรงเรียน : ศึกษากรณี โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า

สภาพการจัดการศึกษาในรูปแบบการรวมโรงเรียน ด้านการวางแผน ได้มีการปฏิบัติ โดยที่โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ มีการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของโรงเรียน และการวางแผนทางด้านวิชาการครู อาจารย์ให้ ความร่วมมือเป็นอย่างดี ด้านการจัดองค์การ ได้มีการปฏิบัติ โดยโรงเรียนได้จัดครู อาจารย์ เข้าสอนอย่างเหมาะสมกับชั้นเรียน ผู้บริหารมีการประชุมพิเศษ บุคลากร ครู และการรวมโรงเรียน เป็นวิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่เหมาะสม ด้านการประสานงานได้มีการปฏิบัติโดยที่ โรงเรียนมีการวางแผนการใช้งบประมาณ ผู้บริหารจัดกิจกรรมให้ ครู อาจารย์ ได้พบปะสังสรรค์ เนื่องในโอกาสสำคัญๆ โรงเรียนมีการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนในเรื่องการเรียนเป็นบาง ครั้ง ด้านการควบคุมงาน ได้มีการปฏิบัติ โรงเรียนมีการประชุมหลักเกณฑ์ประเมินการเรียนการสอน ครูมีการใช้สื่อร่วมกันในการจัดการเรียนการสอน มีปัญหาในเรื่องของการสอนซ่อมเสริม นอกเวลาเรียนส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในรูปแบบการรวมโรงเรียน ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วย ในระดับปานกลาง โดยเห็นในระดับมากกว่า การมีครูครบชั้นช่วยให้ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ครูครบชั้นสามารถสอน เวียนตาม รายวิชาได้อย่างเหมาะสม ส่วนการรวมโรงเรียนจำนวนครูเพิ่มขึ้นทำให้คณะครู สามารถระดม ความคิดในการจัดทำเครื่องมือวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นความคิดเห็นอยู่ใน ระดับปานกลาง

สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ในรูปแบบการรวมโรงเรียน พบว่า ด้านการวางแผน โรงเรียนหลักและโรงเรียนมาเรียนรวม ควรจัดตั้งคณะทำงานโดยให้ผู้บริหาร โรงเรียนหลักเป็นหัวหน้าคณะทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนมาเรียนรวมเป็นรองหัวหน้าและแต่งตั้ง บุคลากรที่มีความสามารถเป็นหัวหน้าฝ่ายงานที่เหลือเป็นผู้ช่วยให้แต่ละฝ่ายวางแผนพัฒนา โรงเรียนให้อยู่ในขอบเขตงานที่รับผิดชอบ เสนอผู้บริหารเพื่อขออนุมัติ ส่วนงานวางแผนบุคลากร ให้กำหนดบทบาทให้ชัดเจน การปฏิบัติงานทุกครั้งให้ออกคำสั่งของโรงเรียน ด้านการจัดองค์การ โรงเรียนหลักและโรงเรียนมาเรียนรวม ควรกำหนดภารกิจร่วมกันในเรื่องโครงสร้างและงาน บุคลากร ควรคัดเลือกบุคลากรมาปฏิบัติงาน ถ้าโรงเรียนขาดบุคลากร หรือขาดบุคลากรมีความ ขำนาญเฉพาะด้าน โรงเรียนขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ หรือในชุมชนเพื่อเป็นวิทยากรให้ ความรู้หรือขอมาเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในโรงเรียน

ธนะยศ สายปรีญญา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียน รวมศูนย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์โรงเรียนรวมศูนย์ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานตามกระบวนการและภารกิจการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ได้ปฏิบัติตามลำดับ คือ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานวิชาการ งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สำหรับการวางแผน ได้ปฏิบัติตามลำดับ คืองานวิชาการ งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนการดำเนินการตามแผน ได้ปฏิบัติตามลำดับ คือ งานบุคลากร งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานวิชาการ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในขณะที่การประเมินผล ได้ปฏิบัติตามลำดับ คือ งานวิชาการ งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และงานบุคลากร

สุทัศน์ ประสารณัฐวรรณ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก : ศึกษากรณีการยุบรวมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนโรงเรียนหลัก และโรงเรียนยุบรวม ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ประโยชน์ที่ได้รับจากการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้นนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนมีสังคมที่เปิดกว้างขึ้น การใช้งบประมาณและทรัพยากรที่คุ้มค่า ประชาชนร่วม กิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น อัตราส่วนนักเรียนต่อครู นักเรียนต่อห้องของโรงเรียนยุบรวมมีต่ำ เมื่อรวมแล้วอัตราส่วนโดยทั่วไปเพิ่มขึ้น นักเรียนทั้งโรงเรียนหลักและโรงเรียนยุบรวม ฟังพอใจที่มีเพื่อนมากขึ้น มีครูเพิ่มขึ้น และการเรียนดีขึ้น ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้แก่ ค่าพาหนะของนักเรียนเดินทางไม่เพียงพอ การวางแผนรองรับตำแหน่งของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนยุบรวมไม่ชัดเจน อาคารสถานที่ อาคารประกอบ และวัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียนหลักไม่เพียงพอ และอาคารสถานที่ อาคารประกอบของโรงเรียนยุบรวมขาดการดูแล การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ควรเริ่มต้นตั้งแต่ความชัดเจนและความต่อเนื่องในด้านนโยบาย เกณฑ์และแนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนมาตรการส่งเสริมสนับสนุน ควรสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรโดยเฉพาะของโรงเรียนยุบรวม ส่งเสริมให้โรงเรียนหลักสามารถคิดค้นรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการภายใน โดยให้การสนับสนุนทุกรูปแบบ ตลอดจนช่วยรณรงค์ในระดับสูงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบลและองค์การบริหาร

ส่วนตำบลประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านั้น เข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่ในการบูรรวม ไม่ว่าจะทางด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรการบริหารแบบอื่นๆ

ชินภัทร ภูมิรัตน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง โครงการวิจัยสารสนเทศเพื่อการ ติดตามและพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา ได้แก่

1. สมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน ส่งผลโดยตรงในทาง บวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อดัชนีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน

2. ความถี่ของกิจกรรมที่ครูติดตามผลการเรียนของนักเรียนส่งผลโดยตรงในทางบวก ต่อ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน

3. จำนวนครั้งต่อปีที่ผู้บริหารได้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ส่งผลโดยตรงในทาง ลบ ต่อการกระจายของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อ ดัชนี คุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา ได้แก่

1. จำนวนหัวข้อของการฝึกอบรมที่ผู้บริหารได้รับ ส่งผลในทางลบต่อการกระจายของ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านความถี่ของการนิเทศภายใน และส่งผลในทาง บวกต่อ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การอุทิศตนของครู และสมรรถภาพการแก้ปัญหาของครู นอกจากนี้จำนวนหัวข้อของการ ฝึกอบรมที่ผู้บริหารได้รับยัง ส่งผลในทางบวกต่อดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน การอุทิศตนของครูและกิจกรรมที่ครูติดตาม ผลการเรียนของนักเรียน

2. สัดส่วนครูที่มีวุฒิปริญญาตรี ส่งผลในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยส่งผ่าน 4 เส้นทางเส้นทางแรกผ่านความ เพียงพอ ของอุปกรณ์ การเตรียมการสอน และสมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครู เส้นทางที่สอง ผ่านความ รู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวิชาชีพครู และกิจกรรมการติดตามผล การเรียนของนักเรียน เส้นทางที่สาม ผ่านการอุทิศตนของครูและกิจกรรมการติดตามผล การเรียนของนักเรียน เส้นทางที่ สี่ ผ่านกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การอุทิศตนของ ครู สมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครู และกิจกรรมการติดตามผลการเรียนของนักเรียน

3. จำนวนรายการครุภัณฑ์ของโรงเรียน ส่งผลในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านความเพียงพอของอุปกรณ์การเรียนการสอนและสมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครู

4. การนิเทศจากภายนอกส่งผลในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านประโยชน์ที่ครูได้รับจากการนิเทศและกิจกรรมที่ครูติดตามผลการเรียนของนักเรียน

5. จำนวนปีที่นักเรียนได้เรียนก่อนประถมศึกษา ส่งผลในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านสมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครู

6. การพูดภาษาไทยกลางที่บ้าน ส่งผลในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านสมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครู

7. การมีผู้ช่วยให้คำแนะนำในการทำการบ้าน ส่งผลในทางบวกต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและดัชนีคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านสมรรถภาพในการแก้ปัญหาของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ไพบุลย์ ไพร์ไพโร (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า

1. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน ในด้านกระบวนการบริหารโดยรวม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ และการวางแผนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านกระบวนการเรียนการสอนมี 6 ประเด็น คือ กระบวนการเรียนการสอนโดยรวม การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน การจัดกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลหลังเรียนที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของโรงเรียน

2. การจัดลำดับของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ตามลำดับของความแรงของความสัมพันธ์ พบว่า

2.1 ลำดับของปัจจัยการบริหารด้านกระบวนการบริหาร ได้แก่

2.1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

2.1.2 การวางแผน

2.1.3 กระบวนการบริหารโดยรวม

2.2 ลำดับของปัจจัยการบริหารด้านกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่

- 2.2.1 การจัดกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้
- 2.2.2 การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน
- 2.2.3 การเตรียมการสอน
- 2.2.4 กระบวนการเรียนการสอนโดยรวม
- 2.2.5 การประเมินผลหลังเรียน
- 2.2.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ไพรัช มณีโชติ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา กับคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สรุปผลวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน การบริหารจัดการ ชุมชน และด้านการสนับสนุนอื่น ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ในระดับมาก
2. คุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาที่เกิดจากปัจจัยทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก
3. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน การบริหารจัดการ ชุมชน และด้านการสนับสนุนอื่น ส่งผลต่อ คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยรวมไม่แตกต่างกัน คือ ส่งผลในระดับมาก
4. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน การบริหารจัดการ ชุมชน และด้านการสนับสนุนอื่น ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาทั้งโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งที่ผ่านเกณฑ์ และไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน คือ ส่งผลในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน คือ ปัจจัยด้านชุมชน และด้านการสนับสนุนอื่น ของโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ส่งผลในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน การบริหารจัดการ ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนทุกขนาด อยู่ในระดับมาก
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น สัดส่วนของครูต่อนักเรียน ความพร้อมของวัสดุครุภัณฑ์ การพัฒนาครูในรูปแบบต่างๆ การติดตามการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งปัจจัยดังกล่าวก็สอดคล้องกับกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน (2546 : 49) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน พบว่า

1. ครูระดับก่อนประถมศึกษา จำนวนมากที่สุดสอนอนุบาล 2 รองลงมาสอนอนุบาล 1 สอนควบ ทั้งอนุบาล 1 และอนุบาล 2 และอื่น ๆ ตามลำดับ ครูก่อนประถมศึกษาจำนวนมากที่สุดสอนนักเรียนมากกว่า 31 คน รองลงมาสอนนักเรียน 16-20 คน และ 21-25 ตามลำดับ โดยมีครูส่วนน้อยที่สุดสอนนักเรียน 1-10 คน และมีปัญหาในการสอนกิจกรรมเตรียมความพร้อมและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ และมีปัญหาน้อยที่สุด คือ กิจกรรมกลางแจ้ง ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ ครูก่อนประถมศึกษา โดยรวมมีปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ทุกขั้นตอนในระดับน้อย

2. ครูระดับประถมศึกษา จำนวนมากที่สุดสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ รองลงมาสอน 2 กลุ่มประสบการณ์ และ 3 กลุ่มประสบการณ์ตามลำดับ และจำนวนน้อยสุดสอนเพียงกลุ่มประสบการณ์เดียว ครูประถมศึกษาจำนวนมากที่สุดสอนนักเรียน 11-20 คน รองลงมาสอนมากกว่า 41 คน และครูจำนวนน้อยที่สอนนักเรียน 31-40 คน และมีปัญหาในการสอนกลุ่มทักษะมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มเสริมประสบการณ์ชีวิต และมีปัญหาน้อยที่สุดคือกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูประถมศึกษาโดยรวมมีปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.1 การแปลงหลักสูตรสู่แผนการสอน มีปัญหามากในเรื่อง ความไม่เพียงพอของเอกสารหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร และการเขียนแผนการสอน

2.2 การจัดการเรียนการสอน มีปัญหามากในการจัดทำ จัดหา สื่อการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

2.3 การวัดและประเมินผล มีปัญหามากในการสร้างเครื่องมือ และใช้เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.4 การส่งเสริมสนับสนุน มีปัญหามากในการได้รับสวัสดิการ และสร้างเสริมขวัญกำลังใจ และมีปัญหามากในเรื่องการได้รับมอบหมายให้สอนหลายชั้น หลายวิชา

ธีระพร อายุวัฒน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี สรุปผลวิจัย ดังนี้

1. ในภาพรวมสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาโรงเรียนแต่ละขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ประสบปัญหาระดับปานกลาง ด้านกระบวนการด้านปัจจัยและด้านผู้เรียนตามลำดับ

2. ในภาพรวม สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี สามารถจัดลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ 1. ด้านกระบวนการ 2. ด้านปัจจัย 3. ด้านผู้เรียน ส่วนในโรงเรียนแต่ละขนาดสามารถจัดลำดับความสำคัญได้ ดังนี้

2.1 ขนาดเล็ก 1. ด้านกระบวนการ 2. ด้านปัจจัย 3. ด้านผู้เรียน

2.2 ขนาดกลาง 1. ด้านกระบวนการ 2. ด้านปัจจัย 3. ด้านผู้เรียน

2.3 ขนาดใหญ่ 1. ด้านกระบวนการ 2. ด้านปัจจัย 3. ด้านผู้เรียน

บุคลากรในโรงเรียนเห็นว่า การให้ความสำคัญและร่วมมือกันอย่างจริงจังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ส่งผลโดยตรงต่อมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณที่มีจำนวนจำกัด ปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์ ปัญหาด้านอาคารสถานที่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการฯ ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อติดตามว่าการดำเนินการตามโครงการดังกล่าวเป็นไปตาม แนวทางการดำเนินงานของโครงการหรือไม่ ประสบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร ตลอดจนเพื่อ รับทราบแนวทางในการพัฒนาโครงการ ซึ่งหากโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กประสบความสำเร็จก็จะช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพต่อไป